

บทบาทและการต่อสู้ของกรรมกรในสมัย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

รัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เริ่มเข้าบริหารงานของประเทศโดยได้รับการรับรองจากรัฐสภาด้วยคะแนนเสียง ๑๔๐ ต่อ ๑๒๔ เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๑๔ รัฐบาลชุดนี้ได้บริหารงานอยู่เป็นระยะเวลา ๕ เดือนเศษ คือในระหว่าง พ.ศ.๒๕๑๔ เกือบทั้งปี และได้ประกาศยุบสภาเมื่อ ๑๒ มกราคม ๒๕๑๕ สำหรับเหตุการณ์ทางการเมืองปรากฏว่าในรอบปี พ.ศ. ๒๕๑๔ เหตุการณ์และความเคลื่อนไหวของกรรมกรได้ลดความรุนแรงลงจากปี ๒๕๑๖ และ ๒๕๑๗ ในปี ๒๕๑๔ มีกรณีพิพาทเกิดขึ้นประมาณ ๔๖๐ ราย ที่ตกลงกันไม่ได้จนถึงขั้นหยุดงานมี ๒๔๑ ราย (ลูกจ้างนัดหยุดงาน ๒๒๕ ครั้ง นายจ้างปิดงาน ๑๖ ครั้ง) จำนวนวันทำงานที่สูญเสีย ๗๒๖,๘๒๖ วัน และมีลูกจ้างเข้าแถวของประมาณ ๕๔,๗๘๗ คน เปรียบเทียบกับปี ๒๕๑๗ การหยุดงานลดลง ๑๑๖ ครั้ง จำนวนลูกจ้างที่เกี่ยวข้องลดลง ๑๑,๑๓๖ คน แต่จำนวนวันทำงานที่สูญเสียปรากฏว่าเพิ่มขึ้นถึง ๒๑๕,๓๓๘.๕ วัน (ดูตารางที่ ๑๐) ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะระยะเวลาในการหยุดงานของปี ๒๕๑๔ ยืดเยื้อมากกว่า คือเฉลี่ยประมาณรายละ ๖ วัน ประเภทกิจการที่มีการพิพาทแรงงานได้แก่การผลิตต่าง ๆ ๓๐๒ ครั้ง การขนส่ง การคมนาคม และสถานที่เก็บสินค้า ๓๗ ครั้ง การขายส่ง ขายปลีก ภัตตาคารและโรงแรม ๓๔ ครั้ง การก่อสร้าง ๒๑ ครั้ง เหมืองแร่และเหมืองหิน ๑๕ ครั้ง การบริการต่าง ๆ ๑๘ ครั้ง การเกษตรและการค้าสัตว์ ๑๓ ครั้ง การไฟฟ้า แก๊ส และประปา ๕ ครั้ง และกิจการอื่น ๆ อีก ๑๑ ครั้ง^{๑)} (ดูตารางที่ ๑๑) สำหรับท้องที่ที่มีการพิพาทแรงงาน

^{๑)} กองวิชาการและวางแผน กรมแรงงาน, รายงานการบริหารแรงงาน ปีงบประมาณ ๒๕๑๔ (ปากเกร็ด : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด, ๒๕๑๔), หน้า ๕๓.

^{๒)} เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

^{๓)} นสพ. ประชาธิปไตย, ฉบับประจำวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๑๕.

ในรอบปี ๒๕๑๑ เกิดใน ๘๒ จังหวัด ส่วนใหญ่เกิดในกรุงเทพฯ ๑๕๓ ครั้ง สมุทรปราการ ๘๑ ครั้ง สมุทรสาคร ๒๘ ครั้ง ปทุมธานี นครปฐม และภูเก็ต จังหวัดละ ๒๒ ครั้ง นครราชสีมา ๑๗ ครั้ง นนทบุรี และชลบุรี จังหวัดละ ๑๔ ครั้ง นอกจากนั้นเป็นจังหวัดที่มีการพิพาทแรงงานต่ำกว่า ๑๐ ครั้งใน ๓๓ จังหวัด ซึ่งมีการพิพาทแรงงานรวมกัน ๘๗ ครั้ง (ดูตารางที่ ๑๒) เมื่อเทียบกับปี ๒๕๑๓ กับปี ๒๕๑๒ ซึ่งการพิพาทส่วนใหญ่เกิดเฉพาะในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงแล้วจะเห็นได้ว่าการพิพาทแรงงานได้กระจายออกสู่ต่างจังหวัดมากขึ้น สำหรับขอเรียกร้องของการนัดหยุดงานส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการขอเพิ่มค่าจ้าง ค่าครองชีพ สวัสดิการ การบริหารงานของนายจ้าง และการขอให้นายจ้างปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายแรงงาน อย่างไรก็ตาม ในปี ๒๕๑๑ นี้ เจาหนาทสามารถไกล่เกลี่ยให้กรณีตกลงกันได้ถึงร้อยละ ๘๐ ที่ถึงขั้นต้องแต่งตั้งเจาหนาทซึ่งมีเพียง ๔ ราย และถึงขั้นเสนอถึงระดับกระทรวงและสำนักนายกรัฐมนตรีมี ๕ ราย การพิพาทที่ยืดเยื้อส่วนใหญ่เป็นรายที่เรียกร้องซ้ำ เช่นพนักงานคุสิตธานี และกรณีไทยการ์ด ฯลฯ นับแต่กลางปี ๒๕๑๑ เป็นต้นไป ปรากฏว่าการเรียกร้องส่วนมากเกิดในกิจการขนาดใหญ่ที่จ่ายค่าจ้างสูง และบางรายในบุคคลภายนอกเป็นที่ปรึกษาและจะเอาชนะกันยิ่งกว่าการประนีประนอม การพิพาทจึงยืดเยื้อและก่อให้เกิดความยุ่งยากแก่รัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง

ตารางที่ ๑๐

การพิพาทแรงงาน การนัดหยุดงานและดูจางที่เกี่ยวข้อง

พ.ศ. ๒๕๑๖ - ๒๕๑๘

พ.ศ.	จำนวนการพิพาทแรงงาน (ราย)	การนัดหยุดงาน		
		จำนวน (ราย)	ดูจางที่เกี่ยวข้อง (คน)	จำนวนวันทำงาน ที่สูญเสีย
๒๕๑๖	๕๐๓	๕๐๑	๑๓๓, ๘๘๓	๒๙๖, ๘๘๓
๒๕๑๗	๔๓๓	๓๕๓	๑๐๕, ๘๘๓	๕๐๓, ๖๐๓ $\frac{๑}{๒}$
๒๕๑๘	๕๖๐	๒๔๑	๙๔, ๓๔๓	๓๒๒, ๙๔๖

ที่มา : กรมแรงงาน, "รายงานการบริหารแรงงาน" ประจำปีงบประมาณ ๒๕๑๖ - ๒๕๑๘

ตารางที่ ๑๑

การพิพาทแรงงานและการนัดหยุดงานจำแนกตามอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรม	การพิพาทแรงงาน		การนัดหยุดงาน			
	ครั้ง	ลูกจ้างที่ เกี่ยวข้องของ นัดหยุดงาน	จำนวนการ หยุดงาน	ลูกจ้างที่ เกี่ยวข้องของ หยุดงาน	จำนวนวัน หยุดงาน ที่สูญเสีย	วันทำงาน ที่สูญเสีย
รวม	๔๖๐	๑๕๗, ๑๐๗	๒๔๑	๕๔, ๗๔๗	๑, ๖๖๔	๗๒๓, ๕๔๖
เกษตรกรรมและการค้าสัตว์	๑๓	๖, ๐๒๖	๑๐	๔, ๕๑๒	๒๕	๖, ๐๔๕
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	๑๕	๒, ๒๗๔	๘	๘๒๔	๒๕	๒, ๖๕๐
การผลิต	๓๐๒	๕๔, ๖๔๘	๑๕๑	๕๕, ๕๕๖	๑, ๒๕๒ ^๑ / _๒	๕๗๓, ๓๒๔ ^๑ / _๒
การผลิตอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ	๔๐	๑๓, ๕๗๕	๒๔	๗, ๑๘๒	๔๖	๑๖, ๕๖๓ ^๑ / _๒
การผลิตสิ่งทอถัก เครื่อง แต่งกาย หนังสือพิมพ์และผลิต ภัณฑ์หนังสือพิมพ์	๘๘	๕๐, ๑๕๑	๕๐	๓๕, ๒๓๗	๖๐๑ ^๑ / _๒	๔๓๖, ๒๔๖
การผลิตไม้ ผลิตภัณฑ์จากไม้ รวมทั้งเครื่องเรือน	๒๑	๑, ๖๗๒	๑๐	๗๕๘	๓๖	๓, ๖๖๑ ^๑ / _๒
การผลิตกระดาษและผลิต ภัณฑ์กระดาษ การพิมพ์และ การพิมพ์โฆษณา	๑๓	๕, ๑๖๖	๘	๓, ๓๕๐	๕๕ ^๑ / _๒	๒๒, ๓๖๕
การผลิตเคมีภัณฑ์และผลิต ภัณฑ์เคมี น้ำมันปิโตรเลียม ถ่านหิน ยาง และพลาสติก	๔๗	๘, ๘๐๑	๒๕	๓, ๕๖๘	๒๗๖	๖๑, ๗๕๒
การผลิตผลิตภัณฑ์จากแร่ อโลหะ ยกเว้นผลิตภัณฑ์จาก น้ำมันปิโตรเลียมและถ่านหิน	๑๗	๓, ๘๕๗	๑๐	๒, ๓๐๐	๖๑	๑๓, ๗๗๐

ตารางที่ ๑๑ (ต่อ)

อุตสาหกรรม	การพิพาทแรงงาน		การนัดหยุดงาน			
	ครั้ง	ถูกจ้างที่ เกี่ยวของ	จำนวนการ นัดหยุดงาน	ถูกจ้างที่ เกี่ยวของ	จำนวนวัน หยุดงาน	วันทำงาน ที่สูญเสีย
การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักรและอุปกรณ์	๓๕	๑๑, ๓๕๘	๒๔	๓, ๐๘๑	๑๓๒ ^๑ / _๒	๑๘, ๓๓๐ ^๑ / _๒
อุตสาหกรรมการผลิตอื่น ๆ	๑	๑๒๓	—	—	—	—
การไฟฟ้า — ก๊าซและการประปา	๕	๑๘, ๕๒๒	๑	๘, ๐๐๐	๑	๘, ๐๐๐
การก่อสร้าง	๒๑	๖, ๒๒๘	๑๓	๓, ๒๘๕	๕ ^๑ / _๒	๒๑, ๕๐๑
การขายส่ง การขายปลีก ภัตตาคารและโรงแรม	๓๔	๘, ๒๔๘	๑๕	๓, ๒๘๕	๑๐๕ ^๑ / _๒	๓๔, ๓๕๔
การขายส่ง	๘	๒, ๕๕๒	๓	๔๘๖	๖	๑, ๐๘๐
การขายปลีก	๕	๕๖๕	๓	๔๕	๑๑	๑๔๘
ภัตตาคารและโรงแรม	๒๑	๕, ๒๓๑	๘	๒, ๗๖๔	๘๘ ^๑ / _๒	๓๓, ๑๖๖
การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้าและ การคมนาคม	๓๓	๔๐, ๓๓๘	๒๓	๑๑, ๓๕๑	๑๔๐	๕๘, ๒๑๕ ^๑ / _๒
บริการชุมชน บริการสังคม และ บริการส่วนบุคคล	๑๘	๘, ๐๔๑	๑๒	๓, ๓๖๐	๓๕	๑๓, ๓๖๓
การบริหารราชการและการ ป้องกันประเทศ	๒	๔, ๑๑๒	๑	๑๑๒	๖	๖๓๒
บริการสุขภาพและบริการ ที่คล้ายคลึงกัน	๕	๑, ๐๐๔	๔	๕๕๖	๒ ^๑ / _๒	๑, ๕๖๒
บริการทางสังคมและบริการ ชุมชนที่เกี่ยวข้องกัน	๑๑	๒, ๕๒๕	๓	๒, ๒๕๒	๒๖ ^๑ / _๒	๑๐, ๓๒๕
ไม่ระบุ	๑๑	๒, ๓๘๒	๘	๒, ๐๑๐	๑๕ ^๑ / _๒	๓, ๐๐๕

ที่มา : กองวิชาการและวางแผน กรมแรงงาน

ตารางที่ ๑๒

การพิพาทแรงงาน และการนัดหยุดงานจำแนกตามจังหวัด พ.ศ. ๒๕๑๘

จังหวัด	การพิพาทแรงงาน		การนัดหยุดงาน			
	จำนวน การพิพาท	ลูกจ้างที่ เกี่ยวข้อง	จำนวนการ นัดหยุดงาน	ลูกจ้างที่ เกี่ยวข้อง	จำนวนวัน หยุดงาน	วันทำงาน ที่สูญเสีย
รวม	๔๖๐	๑๘๓, ๑๐๓	๒๔๑	๕๔, ๓๔๓	๑, ๖๖๔	๓๒๒, ๕๔๖
กรุงเทพฯ	๑๕๓	๕๔, ๒๘๓	๓๕	๓๕, ๕๓๒	๓๖๕ ^๑ / _๒	๓๑๐, ๘๓๐ ^๑ / _๒
สมุทรปราการ	๘๑	๒๘, ๐๓๑	๒๔	๑๓, ๓๒๑	๑๖๘	๓๕, ๓๒๓
นนทบุรี	๑๔	๘, ๒๐๕	๕	๔, ๑๕๒	๘๘ ^๑ / _๒	๒๕, ๐๑๒
ปทุมธานี	๒๒	๘, ๒๐๕	๑๒	๔, ๕๔๐	๓๕ ^๑ / _๒	๑๒, ๘๒๐
นครปฐม	๒๒	๓, ๔๐๓	๑๓	๒, ๐๘๘	๒๕ ^๑ / _๒	๑๔, ๕๓๔
สมุทรสาคร	๒๘	๓, ๓๓๖	๑๕	๔, ๓๔๘	๑๘๐	๔๕, ๖๐๒
ราชบุรี	๑	๔๐๐	๑	๔๐๐	๑	๔๐๐
นครสวรรค์	๒	๑๓๕	๑	๑๒๐	๓	๓๐๖
ชลบุรี	๑๔	๓, ๐๕๓	๕	๕๖๖	๑๑	๑, ๓๖๖
เพชรบุรี	๑	๓๐๐	๑	๓๐๐	๑	๓๐๐
สระบุรี	๔	๔, ๒๒๐	๓	๓, ๘๒๐	๓๕	๑๐๑, ๒๒๐
กาญจนบุรี	๘	๕, ๒๘๒	๓	๕, ๒๓๐	๑๒ ^๑ / _๒	๘, ๖๖๐
ระยอง	๑	๕๒๐	๑	๕๒๐	๒	๑, ๐๔๐
อุทัยธานี	๒	๒๓๐	๒	๒๓๐	๑๐	๑, ๘๓๐
ลพบุรี	๑	๑๐๐	๑	๑๐๐	๒	๒๐๐
ขอนแก่น	๖	๑๕๕	๔	๑๑๓	๕ ^๑ / _๒	๑๑๘
นครพนม	๑	๒๓๕	๑	๒๓๕	๑	๒๓๕
อุดรธานี	๖	๑, ๖๑๕	๓	๑, ๒๐๐	๓	๓, ๑๕๐
นครราชสีมา	๑๓	๕, ๒๖๖	๑๒	๔, ๕๔๓	๒๓ ^๑ / _๒	๕, ๖๘๓
หนองคาย	๑	๑๐๓	๑	๑๐๓	๑ ^๑ / _๒	๑๕ ^๑ / _๒
อุบลราชธานี	๒	๓๕๐	๑	๒๐๐	๑ ^๑ / _๒	๑๐๐
บุรีรัมย์	๑	๑๕๐	๑	๑๕๐	๒ ^๑ / _๒	๓๕

ตารางที่ ๑๒ (ต่อ)

จังหวัด	การพิพาทแรงงาน		การนัดหยุดงาน			
	จำนวนการพิพาท	ลูกจ้างที่เกี่ยวของ	จำนวนการนัดหยุดงาน	ลูกจ้างที่เกี่ยวของ	จำนวนวันหยุดงาน	วันทำงานที่สูญเสีย
เลย	๑	๕๐	—	—	—	—
ชัยภูมิ	๑	๔๐	๑	๔๐	๑	๔๐
พิษณุโลก	๓	๓,๓๐๐	๒	๒,๔๐๐	๔๕	๒๑,๒๐๐
อุตรดิตถ์	๑	๗๐๐	๑	๗๐๐	๑	๗๐๐
ลำปาง	๒	๒๔๐	๒	๒๔๐	๑๒	๑๘๐
ลำพูน	๑	๔๕	๑	๔๕	๑	๔๕
เชียงใหม่	๕	๕๑๔	๕	๕๖๘	๗	๖๗๖
เชียงราย	๒	๗๑	—	—	—	—
ชุมพร	๑	๔๐๘	๑	๔๐๘	๓	๑,๒๒๔
สุราษฎร์ธานี	๒	๑๘๘	๑	๘๘	๕	๔๕๐
ระนอง	๒	๒๕๐	๒	๒๕๐	๕	๓๖๐
ศรีสะเกษ	๑	๕๕	๑	๕๕	๑	๕๕
กระบี่	๑	๓๐๐	๑	๓๐๐	๒	๒๐๐
พังงา	๓	๓๓๘	๑	๗๒	๒๒	๑,๕๖๓
ภูเก็ต	๒๒	๒,๒๕๕	๖	๗๕๘	๗๒	๓,๖๕๔
นครศรีธรรมราช	๕	๔,๔๓๖	๕	๔,๔๓๖	๑๖	๖,๕๔๘
สงขลา	๖	๕๒๕	๕	๔๕๕	๕	๓๕๐
ปัตตานี	๑	๔๗	—	—	—	—
นราธิวาส	๓	๓๕๓	—	—	—	—
ยะลา	๕	๔๐๓	๕	๔๐๓	๗	๔๑๘

ที่มา : กองวิชาการและวางแผน กรมแรงงาน

ในสมัยรัฐบาลของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กรณีพิพาทและการนัดหยุดงานที่สำคัญที่น่า
จะกล่าวถึงได้แก่เหตุการณ์ดังต่อไปนี้ คือ

ครั้งที่ ๑ การนัดหยุดงานของบริษัทสแตนคาร์คการ์เมนต์

การนัดหยุดงานที่สำคัญครั้งแรกในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้แก่การนัด
หยุดงานของบริษัทสแตนคาร์คการ์เมนต์ ซึ่งมีคนงานอยู่ประมาณ ๑,๕๐๐ คน การหยุดงานในครั้ง
นี้ ได้ใช้เวลาในการหยุดงานนานมาก มีคนงานมารวมชุมนุมจากหลายบริษัทเป็นจำนวนหลายพันคน
และได้มีเหตุการณ์รุนแรงถึงขั้นการโศกนาฏกรรม ทำให้คนงานได้รับบาดเจ็บหลายคน สาเหตุการนัด
หยุดงานในครั้งนี้นี้เกิดจากถูกจ้างของบริษัทไค เรียกร้องให้โรงงานมีการปรับปรุงสภาพการจ้างและ
สวัสดิการใหม่ แต่ปรากฏว่าไม่สามารถตกลงกันได้ คนงานจึงตกลงกันนัดหยุดงานตั้งแต่วันที่ ๓
พฤษภาคม ๒๕๑๘ หลังจากนั้นเหตุการณ์ได้บานปลายออกไปอีก เนื่องจากฝ่ายนายจ้างไคให้ตัว
แทนคนงานจำนวน ๑๑ คน ออกจากงาน โดยฝ่ายคนงานไม่ยอมแต่งตั้งตัวแทนใหม่เพื่อเจรจา และ
ยืนยันให้ฝ่ายนายจ้าง เรียกคนงานที่ถูกไล่ออกกลับเข้าทำงานใหม่ทั้งหมด พร้อมทั้งให้มีการปรับปรุง
เงินเดือนและสวัสดิการเพิ่มขึ้นจากเดิมด้วย

หลังจากนี้มีการนัดหยุดงานไคยึดเยื้อออกไปเป็นระยะเวลาถึง ๒๐ กว่าวัน ปรากฏว่า
ฝ่ายคนงานไคเกิดความเห็นแตกแยกเป็น ๒ ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งต้องการจะกลับเข้าทำงานเพื่อให้มี
รายได้ แต่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมและขัดขวางมิให้ฝ่ายที่จะเข้าทำงานเข้าไปในโรงงาน ฝ่ายที่
ต้องการจะเข้าไปทำงานจึงได้เดินทางไปพบนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เมื่อวันที่
๒๗ พฤษภาคม ๒๕๑๘ และขอการคุ้มครองในการกลับเข้าทำงานโดยนายกรัฐมนตรีได้ให้สัญญาว่า
จะจัดการให้ โดยมอบให้ตำรวจเป็นผู้อนุมัติในการกลับเข้าทำงานในวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๑๘

ในวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๑๘ ซึ่งเป็นวันกำหนดคนกลับเข้าทำงาน ฝ่ายตำรวจโดยการ
นำของ พ.ต.อ. ยุทธนา วรณโกวิท ผู้บังคับการตำรวจนครบาลใต้ ได้นำกำลังตำรวจประกอบด้วย
หน่วยปราบจลาจลของศูนย์วิทยุตำรวจนครบาลจำนวน ๒๔ นาย และตำรวจท้องที่อีก ๕๐ นาย
รวมกันนำกำลังคนงานที่จะกลับเข้าทำงานบุกเข้าไปในโรงงานบริเวณหลังกักขังจ้อเหลียง ถนน
พระราม ๔ กรุงเทพฯ โดยมีกลุ่มคนงานหญิงจำนวนร้อยกว่าคนที่หยุดงานประท้วงคอยขัดขวางอยู่
ปรากฏว่าตำรวจสามารถนำคนงานกลุ่มที่ต้องการกลับเข้าทำงานเข้าไปในโรงงานไค แต่ก่อกอง

สภา และนายสุวิทย์ ประยูรศักดิ์ กรรมการสหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย ได้เข้าพบนายกรัฐมนตรีที่ท่าเนียบรัฐบาลในวันที่ ๓๐ พฤษภาคม และยื่นขอเรียกร้องให้รัฐบาลปฏิบัติ ๕ ประการ คือ

- ๑) ให้ลงโทษทางวินัย โดยปลด พ.ต.อ.บุษนา วรรณโกวิท ออกจากกรมตำรวจ
- ๒) ให้แถลงนโยบายเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาแรงงานให้ชัดเจน โดยไม่ชักาลังปราย

ปรามการชุมนุมนัดหยุดงานโดยเค็ดชขาด

- ๓) ให้รับผิดชอบจ่ายการรักษาพยาบาลตลอดจนค่าทำขวัญแก่พนักงานที่ได้รับบาดเจ็บทุกคน
- ๔) ให้รัฐบาลบังคับให้นายจ้างปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของคณงานบริษัทสหแทนคาร์การ์เมนต์ และให้รับคณงานเขาทำงานตามเดิมทุกคน
- ๕) ให้นายจ้างเปิดกิจการโรงแรมดุสิตธานี และให้หน่วยกระต๊องแดงออกจากโรงแรมดุสิตธานี^๗

ปรากฏว่าหลังจาก ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้รับขอเรียกร้องแล้ว ได้แถลงตอบตัวแทนสหภาพแรงงานต่าง ๆ ดังนี้

- ๑) รัฐบาลโดยกระทรวงมหาดไทยจะสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้เสร็จสิ้นภายในเจ็ดวัน
- ๒) รัฐบาลจะแถลงนโยบายต่อนักหยุดงานของคณงานทั้งหมด และจะรับประกันสวัสดิภาพของคณงานในการนัดหยุดงาน แต่ทั้งนี้การนัดหยุดงานจะคงกระทำใหญ่กลองความกฎหมายแรงงานทั้งฝ่ายนายจ้างและลูกจ้าง
- ๓) รัฐบาลขอแสดงความเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และรับจะจ่ายค่าทำขวัญ และค่ารักษาพยาบาลแก่ผู้บาดเจ็บ
- ๔) รัฐบาลจะเรียกนายจ้างและลูกจ้าง และผู้แทนลูกจ้างมาเจรจากัน
- ๕) รัฐบาลจะไต่ดำเนินการให้โรงแรมดุสิตธานีเปิดกิจการ และจะไต่จัดการให้หน่วย

^๗ นสพ. ประชาธิปไตย, ฉบับประจำวันที ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๑๘.

^๘ เรื่องเดียวกัน.

กระทิงแดงถอนออกจากโรงแรมต่อไป แม้วานายกรัฐมนตรีจะได้ให้คำตอบกับตัวแทนของสหภาพ
แรงงานต่าง ๆ แล้ว

สำหรับกลุ่มคนงานที่ของการกดับเข้าทำงาน ปรากฏว่าได้มีการรวมตัวกันต่อต้านกลุ่มคน
งานที่หยุดงาน โดยได้ทำหนังสือยื่นต่อนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๑๘ ขอมิไต่ถาม
รัฐมนตรีสั่งปลด พ.ต.อ. ยุทธนา วรรณโกวิท เพราะจะเป็นการทำลายขวัญของข้าราชการประจำ
ที่ตั้งใจทำงาน กล่าวหาว่าคนงานสแตนคาร์คาร์ทเมนท์ กลุ่มที่หยุดงานประท้วงตกเป็นเครื่องมือ
ของบุคคลกลุ่มหนึ่งที่ต้องการจะก่อความวุ่นวายในบ้านเมือง ในขณะที่เดียวกันกลุ่มสหภาพแรงงาน
และกลุ่มผู้ใจแรงงานต่าง ๆ อีก ๑๘ กลุ่ม ประกอบด้วยสหภาพแรงงานอุตสาหกรรมยาสมุทรปรา
การ สหภาพแรงงานโบตันสัมพันธ์ สหภาพแรงงานดักกิ้นทอ สหภาพแรงงานผลิตทอวนสมุทรปราการ
สหภาพแรงงานอุตสาหกรรมรถยนต์แห่งประเทศไทย สหภาพแรงงานอุตสาหกรรมกระดาษสมุทร
ปราการ สหภาพแรงงานเคาน์เตอร์โดยสารแห่งประเทศไทย สหภาพแรงงานรถยนต์รีนคร สหภาพ
แรงงานเทียนโพรีเอสเทอร์ ศูนย์กรรมกรเสรี ชมรมนักแรงงานไทย กลุ่มแนวร่วมกรรมกรอิสระ
สมุทรปราการ กลุ่มลูกจ้างบริษัทไทยเกรียง กลุ่มลูกจ้างบริษัทคึกคักเทคส์ กลุ่มลูกจ้างบริษัทเมือง
ไทยเหล็กกล้า กลุ่มลูกจ้างบริษัทสยามบราเคอร์ กลุ่มลูกจ้างบริษัทชนวิบูลย์ผล กลุ่มลูกจ้างบริษัทส่ง
เสริมการทอและกลุ่มลูกจ้างและพนักงานองค์การฟอกหนัง^{๑๐} ก็ได้รวมกันออกแถลงการณ์เมื่อวันที่
๒ มิถุนายน ๒๕๑๘ คัดค้านไม่ยอมรับการเรียกร้องกับกลุ่ม ๖๕ สหภาพ และระบุว่าได้ถูกกลุ่ม ๖๕
สหภาพเอาชื่อกลุ่มของตนไปรวมเรียกร้องด้วยโดยทมิไครูเห็น ในแถลงการณ์ก็กล่าวว่า การ
เรียกร้องชุมนุมของกลุ่ม ๖๕ สหภาพนั้น เป็นการปลุกปั่นยุยงจากบุคคลภายนอกที่ปลอมแปลงเข้ามา
ในกรรมของกรรมกร ขอให้ผู้ใจแรงงานทั้งหลายอย่าได้หลงเชื่อ และเรียกร้องให้กรรมกรจับได้
บรรดานักปลุกกระดมทั้งหลายให้ออกไปจากสหภาพ เพราะเห็นว่ากรรมกรเท่านั้นที่จะสามารถแก้
ปัญหาของกรรมกรได้ และขอให้รัฐบาลอย่าได้หลงเชื่อคำโฆษณาของบรรดาผู้นำจอมปลอมที่แอบ

^๕ นสพ. เติลนิวัส, ฉบับประจำวันที ๔ มิถุนายน ๒๕๑๘.

^{๑๐} นสพ. บ้านเมือง, ฉบับประจำวันที ๔ มิถุนายน ๒๕๑๘.

แฝงเข้ามาอาศัยอยู่ในสหภาพแรงงานเป็นอันขาด

ในเช้าวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๑๘ ซึ่งเป็นวันที่กลุ่มประท้วงซัดแสนภายใต้รัฐบาลคอม ทั้ง
แต่เวลาประมาณ ๐๗.๐๐ น. ได้เริ่มมีแรงงานกลุ่มต่าง ๆ ททยอยกันมาร่วมชุมนุมที่บริเวณพระบรม
รูป ร.๘ ส่วนดุมพิน เพื่อรอฟังคำตอบจากรัฐบาล เริ่มด้วยพนักงานโรงแรมดุสิตธานี ที่รวมตัวกัน
หยุดงานอยู่ที่บริเวณหน้าโรงแรมมาหลายวันแล้ว พร้อมด้วยแรงงานจากโรงงานต่าง ๆ อีกหลาย
โรงงาน อาทิเช่น โรงงานสยามยามาฮา คนงานสหภาพแรงงานแก้ว คนงานจากสหภาพการพิมพ์
โรงงานอุตสาหกรรมผ้าซดบุรี โรงงานประคิษฐ์การทอ โรงงานไทยอมฤต คนงานจากสหกรณ์แรง
งานเชียงใหม่ สหภาพแรงงานส่งสินค้าทางเรือ สหภาพแรงงานปิโตรเลียม และกลุ่มชาวสตั้ม
คลองเตย ฯลฯ ในตอนบ่ายได้มีแรงงานกลุ่มต่าง ๆ มาร่วมสมทบอีก ได้แก่คนงานจากโรงแรม
เชอราตัน โรงแรมอัมรินทร์ โรงแรมรอยแผล โรงแรมมณเฑียร โรงงานไทยรุ่งยูเนี่ยนการ์ และ
กรรมกรจากออมนอย ฯลฯ รวมกันทั้งหมดประมาณกว่า ๕,๐๐๐ คน ปรากฏว่ากลุ่มที่มาร่วมชุมนุม
ได้มีโปสเตอร์ใหญ่ ๆ หลายแผ่นมาติด มีข้อความประณามการปฏิบัติงานของตำรวจและรัฐบาล
พร้อมกันนั้นบรรดาผู้นำกรรมกรกลุ่มต่าง ๆ ก็ได้ยึดติดกันขึ้นกล่าวโจมตีรัฐบาลและนายทุนด้วยประการ
ต่าง ๆ

เมื่อเวลาประมาณ ๑๐.๐๐ น. สหภาพแรงงานได้ส่งตัวแทนประกอบด้วยนายณัน วงษ์ศักดิ์
นายวิเชียร ศรีวิเชียร นายอำมหิต ชามเทศทอง และนายสายหยุด ศรีสุลัดกันธ์ ไปพบกับนายก
รัฐมนตรีเพื่อขอคำตอบ ซึ่ง กรม. ได้ตอบขอเรียกร้องโดยยืนยันคำตอบที่นายกรัฐมนตรีได้เคยให้ไว้
แล้วทั้ง ๕ ข้อ พร้อมกันนั้นรัฐบาลก็ได้ออกแถลงการณ์ออกมาอีกฉบับหนึ่งมีข้อความดังต่อไปนี้

๑) รัฐบาลนี้จะเคารพในสิทธิและหน้าที่ของฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้างหรือตัวแทนของ
ลูกจ้าง อันใดแก่ สหภาพแรงงาน ในการยื่นขอเรียกร้อง เพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อน ความไม่
เป็นธรรม หรือต้องการเปลี่ยนแปลงปรับปรุง สหภาพการจ้างงาน รวมไปถึงการนัดหยุดงานและ
การปฏิบัติงานที่ขอขวยเหตุยุติและเป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมาย

๒) รัฐบาลจะให้ความมั่นใจในสวัสดิภาพ แก่ลูกจ้างในระหว่างที่มีการนัดหยุดงาน ทั้งนี้
การปฏิบัติของลูกจ้างหรือตัวแทนลูกจ้าง ต้องปฏิบัติตามกฎหมายขั้นตอนของตัวบทกฎหมาย

๓) เมื่อมีการนัดหยุดงานหรือปฏิบัติงานผิดขั้นตอนของกฎหมาย เจ้าหน้าที่ของทางราชการ

จะแจ้งให้ผู้กระทำผิดขึ้นตอนทราบและให้ปฏิบัติที่ถูกต้องเสียก่อน จึงจะดำเนินการไต่เถิดให้
ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตาม เจ้าหน้าที่ก็จะแจ้งแนวปฏิบัติที่ถูกต้องตามขั้นตอนต่อไปของกฎหมาย
ให้ทั้งสองฝ่ายทราบ และจะดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้อย่างเคร่งครัด เช่น
การตั้งคณะกรรมการเป็นผู้ชี้ขาด ตามมาตรา ๒๕ ของพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘

๔) ไม่วากรณีจะเป็นเช่นใด หากการนัดหยุดงานใดกระทำโดยสงบ ไม่มีการละเมิดต่อ
บุคคลหรือทรัพย์สินของเอกชนหรือทางราชการ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับ โดยถือว่า
เป็นเรื่องข้อพิพาทแรงงานซึ่งจะต้องดำเนินการไปตามกฎหมายแรงงาน

๕) ในกรณีที่เกิดข้อพิพาทแรงงานระหว่างกลุ่มลูกจ้างกลุ่มหนึ่งกับฝ่ายนายจ้างจนถึงขั้นมี
การนัดหยุดงานขึ้น แต่ในการนัดหยุดงานนี้ มีกลุ่มลูกจ้างในกิจการเดียวกันไม่เห็นด้วย และประ
สงค์ที่จะกลับไปทำงานอันเป็นการขัดกันเองในฝ่ายลูกจ้างแล้วรัฐบาลจะให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาล
ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับดำเนินการให้กลุ่มลูกจ้างทุกกลุ่มได้ลงมติว่าจะนัดหยุดงานต่อไป หรือกลับไปทำ
งาน ถ้ามติส่วนใหญ่ของฝ่ายลูกจ้างเป็นไปในทางใด รัฐบาลจะให้ความคุ้มครองให้เป็นไปตามที่ส่วน
ใหญ่ของลูกจ้างมีมตินั้น

๖) รัฐบาลในฐานะที่จะต้องรักษาผลประโยชน์ของทุกฝ่ายและความสงบเรียบร้อยในบ้าน
เมือง จะไม่ยินยอมผ่อนปรนให้มีการปฏิบัติที่จะเป็นการละเมิดกฎหมายได้อีกต่อไป จึงจำเป็นจะต้อง
ดำเนินการขึ้นเด็ดขาดกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับหรือมีความรับผิดชอบกับ
ปัญหาแรงงานสัมพันธ์โดยตรง ที่เข้ามาดำเนินการทำให้ปัญหาข้อพิพาทซึ่งน่าจะตกลงกันได้ สื่อม
โทรมลงจนไม่อาจแก้ไขตามวิถีทางของกฎหมายได้

๗) รัฐบาลจะส่งเสริมสนับสนุนสภาพแรงงานและสมาคมนายจ้างให้มีความเป็นปึกแผ่น
เพื่อรวมรับผิดชอบในการสร้างวินัย ความเข้าใจ และความเจริญให้แก่ชาติตามระบอบประชาธิปไตย
ไทย รัฐบาลจะให้ความคุ้มครองใหญ่ที่ดำเนินการในเรื่องนี้โดยบริสุทธิ์ใจได้รับการกลั่นแกล้งอย่าง
ไม่เป็นธรรม

๘) รัฐบาลจะเร่งขยายการให้การศึกษอบรม และทำความเข้าใจในเรื่องกฎหมายแรง
งานและระบบแรงงานสัมพันธ์ระหว่างลูกจ้างกับนายจ้าง เจ้าหน้าที่รัฐบาลให้กว้างขวาง โดยจะ
ให้การรับรองและร่วมมือกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อการนี้

๕) รัฐบาลจะไ้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายแรงงานสัมพันธ์ เพื่อคุ้มครองสิทธิในการสมาคม การเจรจาต่อรอง การนัดหยุดงาน และการปิดงานให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งรัฐบาลจะไ้จัดตั้ง ศาลแรงงานขึ้นโดยเร็ว

๑๐) รัฐบาลจะไ้ปรับปรุงฐานะ และกำลังของกรมแรงงานให้ระดับสูง สามารถกักตุนใจ ในปัญหานโยบายใดคดองตัวยิ่งขึ้น

ปรากฏว่าตัวแทนสหภาพแรงงาน ซึ่งมี นายตัน วงษ์ดี เป็นประธานได้เข้าประชุมเพื่อ พิจารณาคำตอบของรัฐบาลทั้ง ๕ ข้อ เสร็จการประชุมเมื่อเวลาประมาณ ๑๔.๐๐ น. ผลการประชุมปรากฏว่าพอใจคำตอบของรัฐบาล ยกเว้นข้อ ๑ สหภาพแรงงานจึงยังไม่ยอมสลายตัวและยืนยัน ใ้ปลด พ.ศ.อ. ยุทธนา ฯ และขู่ว่าถ้ารัฐบาลไม่ปฏิบัติตามจะไ้รัฐวิสาหกิจที่เป็นสาธารณูปโภคหยุด งานควย

ต่อมาในวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๑๘ ปรากฏว่าการชุมนุมของกรรมกรยังคงมีต่อไปและทยอย มาสมทบเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เช่นคนงานจากบริษัทไทยออฟเซต พนักงานส่วนหนึ่งจากโรงแรมสยามอิน เทอร์ คนงานจากคุรุสภา และโรงงานกระดาษบางปะอิน ฯลฯ หลังจากนั้นเวลาประมาณ ๑๐.๐๐น. ของวันที่ ๕ ตัวแทนสหภาพแรงงานไ้เดินทางไปขอพบนายกรัฐมนตรี แต่ไ้ไม่ได้พบจึงยื่นข้อเรียกร้องใหม่ไว้กับเจ้าหน้าที่เป็นการตอบโต้คำตอบของรัฐบาล รวม ๔ ข้อ คือ

๑) ที่รัฐบาลตอบว่าจะไ้ใช้เวลาสอบสวนเอาความผิดแก่ พ.ศ.อ. ยุทธนา ฯ ภายใน ๗ วัน นั้น ไม่น่าจะใช้เวลาถึง ๗ วัน เพราะกรณีที่เกิดขึ้นนี้เป็นเรื่องกระเทือนขวัญของกรรมกรผู้ ชนแรงงานและประชาชนทั่วไป ควรจะพิจารณาสอบสวนลงโทษเป็นการเร่งด่วนให้เสร็จสิ้นภายใน ๔๘ ชั่วโมง นับแต่วันที่ ๕ มิถุนายน เวลา ๑๒.๐๐ น.

๒) คำแถลงนโยบายคานแรงงานของรัฐบาลนั้น กลุ่มสหภาพแรงงานเห็นว่ายังมีข้อที่ขัด ทอกกฎหมายแรงงานสัมพันธ์ ควรจะตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาร่างใหม่ให้สอดคล้องกับกฎหมาย

๑๑ นสพ. เกลนิวิสต์, ฉบับประจำวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๑๘

แรงงานสัมพันธ์ โดยมีผู้แทนของกลุ่มสหภาพแรงงานเข้าร่วมการพิจารณาด้วย

๓) ในคำตอบของรัฐบาลข้อที่ ๓ กลุ่มสหภาพเห็นควยในเรื่องจะชดเชยค่าทำขวัญ แก่ขอ
ให้รัฐบาลรีบดำเนินการโดยด่วน

๔) คำตอบของรัฐบาลว่าจะเรียกนายจ้างและผู้แทนมาเจรจากันต่อไป กลุ่มสหภาพแรง
งานมีความเห็นว่าทองเรียกนายจ้างและผู้แทนลูกจ้างเจรจากดลงกันให้เรียบร้อยภายใน ๔๘ ชั่วโมง ตามขอ ๑ โดยมีผู้แทนจากกลุ่มสหภาพแรงงานเข้าร่วมในการนัดด้วย

ในวันที่ ๕ นี้ปรากฏว่า ตั้งแต่เวลาประมาณ ๒๑.๓๐ น. เป็นต้นไป ได้มีการประเบิด
พลาสติก และมีการยิงโต้ตอบกันหลายครั้ง บริเวณหน้าโรงแรมดุสิตธานี และโรงงานสแตนคาร์ค
การเมนต์ มีผู้บาดเจ็บบางเล็กน้อย นอกจากนั้นปรากฏว่ายังมีกรรมกรจากโรงงานต่าง ๆ ยาน
พระประแดงกลุ่มหนึ่งจำนวนสิบกว่าโรงงานได้ เริ่มมีการเคลื่อนไหวต่อต้านการชุมนุมของกรรมกร
ที่สวนจตุรมณี กรรมกรกลุ่มนี้ได้ไชรดขยายเสียงชักชวนประชาชนและคนงานจากโรงงานต่าง ๆ
ในจังหวัดสมุทรปราการให้มาร่วมชุมนุมต่อต้านที่บริเวณสามแยกพระประแดง ปรากฏว่ามีกรรมกร
มาร่วมชุมนุมประมาณ ๑,๕๐๐ คน ผู้นำกรรมกรกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ได้ชี้แจงกล่าวโจมตีนายเทศก์ภูมิ
ใจดี และผู้นำกรรมกรกลุ่มต่อต้านว่าเป็นพวกก่อกวนวุ่นวายในบานเมือง ไชกฏหมู่เห็นอกุฏหมาย
ทำให้ประชาชนเดือดร้อน แอบอ้างเอาชื่อสหภาพแรงงานไปไช พร้อมทั้งคัดค้านการปลด
พ.ต.อ.ยุทธนา วรรณโกวิท และยืนยันว่าสหภาพแรงงานทำการตัดน้ำตัดไฟจริง จะได้รับการ
ตอบแทนจากกลุ่มกรรมกรทอเยาของจังหวัดสมุทรปราการอย่างรุนแรงที่สุด เพราะเป็นการสร้าง
ความเดือดร้อนให้กับประชาชนทั้งประเทศ และยังเป็นการสร้างสถานการณ์ให้วุ่นวายอาจเป็นเหตุ
ให้ฝ่ายทหารถือเป็นสาเหตุเข้าทำการยึดอำนาจเพื่อระงับความยุ่งยากได้

ปรากฏว่าการชุมนุมของกรรมกรกลุ่มต่อต้านได้ยึดเยื่อกินเวลาถึง ๓ วัน คือในวันที่ ๔,
๕ และ ๖ มิถุนายน ๒๕๑๔ เพื่อระงับข้อพิพาทต่าง ๆ ดังกล่าวให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็วที่สุด ทัว

๑๒
นสพ. เดลินิวส์, ฉบับประจำวันี่ ๖ มิถุนายน ๒๕๑๔.

แทนจากสหภาพแรงงานจึงได้เข้าทำการเจรจากับผู้แทนฝ่ายรัฐบาลซึ่งมี นายปรีชา พัฒนถาวร รัฐมนตรีประจำสำนักทำเนียบฯ เป็นหัวหน้าเจรจาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเวลา ๑๔.๐๐ น. ของวันที่ ๖ มิถุนายน ผลการประชุมปรากฏว่าตกลงกันได้ ๔ ข้อ ยกเว้นข้อ ๑ ซึ่งทางรัฐบาลขอเวลาเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของ พ.ต.อ. ยุทธนา วรรณโกวิท และได้ประชุมกันอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเวลา ๑๕.๐๐ น. วันเดียวกัน ผลการประชุมครั้งหลังปรากฏว่าสามารถตกลงกันได้ และทั้ง ๒ ฝ่ายตกลงยอมรับในหลักการต่อไปนี้ คือ

- ๑) พ.ต.อ. ยุทธนา ฯ ยอมรับว่าได้ปฏิบัติงานในหน้าที่จนเป็นเหตุให้คนงานขาดเจ็บและเสียใจในสิ่งที่เกิดขึ้น ทางรัฐบาลยืนยันจะไม่ให้เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นอีก
- ๒) รัฐบาลรับประกันในสวัสดิภาพของคนงานระหว่างการหยุดงาน
- ๓) โทคนงานที่ได้รับบาดเจ็บ ติดต่อบริษัทขอรับเงินชดเชยช่วยเหลือค่าใช้จ่ายเพราะเหตุ
- ๔) เรียกตัวแทนนายจ้างและลูกจ้างบริษัทแทนการคัดค้านเมื่อนำมาเจรจากันใหม่

หลังจากตกลงกันได้หลักการแล้ว ได้มีการออกแถลงการณ์ร่วม ตามข้อตกลงดังกล่าว ในตอนเช้าวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๑๔ พร้อมกันนั้นฝ่ายสหภาพแรงงานก็ได้ดำเนินการสลายตัวการชุมนุมเป็นที่เรียบร้อยในตอนเย็นวันเดียวกัน

ครั้งที่ ๒ การชุมนุมของคนงานไทยการ์ด

กรณีการชุมนุมของคนงานไทยการ์ดกล่าวได้ว่าเป็นการชุมนุมที่นานและยืดเยื้อที่สุดของการพิพาทแรงงานทั้งหมดในสมัยรัฐบาลของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และก่อให้เกิดความยุ่งยากแก่รัฐบาลมากที่สุดเกือบจะตลอดช่วงเวลาที่มีรัฐบาลชุดนี้บริหารประเทศอยู่ มูลเหตุในเรื่องนี้เกิดขึ้นเนื่องจากในระยะแรกเมื่อสหรัฐฯ ได้เริ่มเข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทย เมื่อประมาณปี ๒๕๐๖ ขณะนั้นฐานทัพยังมีไม่กี่แห่งและไซคนงานไทยการ์ดจำนวนไม่มากนัก สหรัฐจึงดำเนินการจ้างเองและให้ค่าจ้างสูงถึงเดือนละประมาณ ๒,๐๐๐ - ๔,๐๐๐ บาท พร้อมควยสวัสดิการต่าง ๆ เช่นเดียวกับพนักงานอื่น ๆ ที่ทำงานกับกองทัพสหรัฐฯ แต่ต่อมาเมื่อทางสหรัฐเปิดฐานทัพมากแห่งขึ้น

^{๑๓} นสพ. ประชาธิปไตย, ฉบับประจำวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๑๔

และต้องใช้ไทยการ์ดเป็นจำนวนมาก ได้มีการตกลงกันใหม่ คือแทนที่สหรัฐจะจ้างไทยการ์ดเอง โดยตรง เช่นที่เคยหามาแล้ว กลับเปลี่ยนให้ บก.ทหารสูงสุดเป็นผู้ดำเนินการแทนโดยจัดตั้งเป็น กองรักษาการณ์ขึ้น และให้ไทยการ์ดทั้งหมดโอนมาเป็นคนงานขึ้นกับกองรักษาการณ์ บก. ทหารสูงสุดส่วนหน้า โดยเรียกมาทำสัญญาใหม่ทั้งหมด สำหรับคนงานที่จะเข้าใหม่ให้สมัครกับกองรักษา การณ์โดยตรง และในการนี้ บก.ทหารสูงสุดได้ตกลงในเรื่องค่าจ้างใหม่ โดยลดเงินเดือนลงจาก เดิมเหลือเดือนละ ๕๕๐ บาท สำหรับเงินเดือนขั้นต้น และตัดเงินสวัสดิการต่าง ๆ ลงอีกมาก ทำให้บรรดาไทยการ์ดทั้งหลายเกิดความไม่พอใจ แต่ก็จำเป็นต้องยินยอมเพราะต้องการจะทำงานต่อ และคิดว่ารัฐบาลไทยเป็นผู้จ่ายเงินเดือนให้แทนสหรัฐ

ต่อมากองทหารสหรัฐเริ่มถอนออกจากประเทศไทย ได้เริ่มมีการปลดคนงานไทยการ์ด ออกจากงานตามฐานทัพต่าง ๆ ก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่บรรดาไทยการ์ดที่ถูกปลด จึงเกิดการชุมนุมประท้วงขึ้น ซึ่งในครั้งแรกเป็นการประท้วงของพวกที่ต้องถูกออกจากงาน เพื่อเรียกร้องเงินชดเชยและขอความเป็นธรรมในการพิจารณาปลด แต่ต่อมาได้มีบรรดาไทยการ์ดที่ยังทำงานอยู่มา ร่วมชุมนุมเรียกร้องด้วย โดยขอให้ทางการจ่ายเงินเดือนให้เท่ากับที่สหรัฐฯ เคยจ่ายพร้อมด้วย สวัสดิการต่าง ๆ และถ้ามีการปลดเกิดขึ้นต่อไป จะต้องจ่ายเงินชดเชยให้คนงานโดยถืออัตราเงิน เดือนที่สหรัฐเคยจ่ายโดยกล่าวหาว่า เงินจำนวนนี้เป็นเงินที่สหรัฐได้โอนงบประมาณจ่ายให้กับ บก. ทหารสูงสุดไปแล้ว มิใช่เป็นเงินจากงบประมาณของรัฐ แต่ บก.ทหารสูงสุดกลับหักเงินจำนวนหนึ่ง ไว้ และจ่ายให้คนงานไทยการ์ดน้อยกว่าที่กองทัพสหรัฐตั้งงบประมาณไว้ให้

การชุมนุมประท้วงของคนงานไทยการ์ดได้ดำเนินติดต่อกันมาหลายครั้ง ตั้งแต่ปลายปี ๒๕๑๗ และทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้ก็เพราะจำนวนไทยการ์ดที่ถูกปลดออกจากงานมี จำนวนมากขึ้นทุกที การประท้วงครั้งที่สำคัญที่สุด เริ่มจากคนงานไทยการ์ดจำนวนประมาณ ๒,๐๐๐ กว่าคน โดยการนำของนายบัณฑิต ทองอ่อน ได้นำไทยการ์ดมาชุมนุมกันที่ท้องสนามหลวง ตั้งแต่วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๑๘ และยื่นข้อเรียกร้องแก่รัฐบาล ๔ ข้อ คือ

๑) ให้ บก.ทหารสูงสุดส่วนหน้า จ่ายเงินสวัสดิการย้อนหลัง ตั้งแต่เริ่มจ้างงานจนถึง ปัจจุบันแก่พนักงานทุกคน เงินจำนวนนี้ได้แก่ ค่าล่วงเวลา ค่ารักษาพยาบาล ค่าเบี้ยเลี้ยงในการ

ฝึก ค่าเบี้ยเลี้ยงการไปราชการ การเตรียมพร้อม และค่าพาหนะ ฯลฯ โดยขอปีละ ๑ เดือนของ
เงินเดือนสุดท้าย

- ๒) บก.สน. จะต้องจ่ายเงินชดเชยให้แก่คนงาน กรณีที่สั่งปลดออกจากงานดังนี้
 - ๒.๑ ผู้ที่ทำงาน ๑ - ๓ ปี ให้ได้รับเงินชดเชย ๓ เท่าของเงินเดือนสุดท้าย
 - ๒.๒ ผู้ที่ทำงาน ๓ - ๕ ปี ให้ได้รับเงินชดเชย ๒ เท่าของเงินเดือนสุดท้าย
 - ๒.๓ ผู้ที่ทำงาน ๕ - ๗ ปี ให้ได้รับเงินชดเชย ๑๐ เท่าของเงินเดือนสุดท้าย
 - ๒.๔ ผู้ที่ทำงาน ๗ ปีขึ้นไป ให้ได้รับเงินชดเชย ๑๒ เท่าของเงินเดือนสุดท้าย
- ๓) ให้ บก.สน. จ่ายเงินเดือนให้แก่คนงานทุกคนในระหว่างหยุดพักงานมาเรียกครั้งในครั้ง

นี้

๔) ให้จ่ายเงินค่าประกันค่าของเสียหายคนละ ๓,๐๐๐ บาทคือ พร้อมหักดอกเบี้ย ๘ %^{๑๔}

หลังจากยื่นขอเรียกร้องแล้ว ทางรัฐบาลได้จัดตั้งตัวแทนของรัฐบาลและตัวแทนของ บก.สน.
มารวมเจรจากับไทยการ์ด แต่ไม่สามารถตกลงกันได้ ไทยการ์ดจึงได้เดินขบวนไปที่ทำเนียบนายกรัฐมนตรี
เมื่อ ๑๗ มิ.ย.๑๘ เพื่อยืนยันขอเรียกร้องและได้จัดผู้แทน ๔ คน คือ นายเอี่ยม ศรีทอง
นายบุญศักดิ์ อุกานนท์ นายเคนชัย กุดพิศาล และนายเชาว์ สิ้นสวัสดิ์ เข้าพบนายกรัฐมนตรีได้
เห็นชอบรับรองในคำเรียกร้องว่าจะเปิดการเจรจาให้ หลังจากนั้นไทยการ์ดได้เดินทางมาชุมนุม
ต่อที่สนามหลวง

ปรากฏว่าการเจรจาไม่เป็นที่ตกลงกัน คนงานไทยการ์ดได้ทำหนังสือร้องเรียนไปยังสำนัก
ราชเลขาธิการและขอความเห็นใจไปยังกลุ่มต่าง ๆ ทำให้การชุมนุมมีจำนวนคนเพิ่มมากขึ้น รวมทั้ง
ครอบครัวของไทยการ์ดได้มาร่วมในการชุมนุมด้วย ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม กลุ่มคนงานไทย
การ์ดที่ได้เพิ่มจำนวนขึ้น ประมาณ ๕,๐๐๐ คน ได้เดินขบวนจากสนามหลวงมาประท้วงต่อที่บริเวณ

^{๑๔} หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับประจำวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๑๘.

^{๑๕} หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับประจำวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๑๘.

อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ทำให้การจราจรติดขัดมีการปิดถนนก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน
 ที่สัญจรไปมาเป็นอันมาก เพื่อแก้ไขปัญหานายปรีชา พัฒนาการ รัฐมนตรีประจำสำนักทำเนียบได้
 เชิญอุปัชฌ์สหรัฐอเมริกา และนายวิจิต แสงทอง รองอธิบดีกรมแรงงาน กับนายบังฉวี ทองอ้วน และผู้แทน
 ฝ่ายไทยการคัมภีร์อเมริกา เพื่อตกลงกันที่ทำเนียบรัฐบาล ผลการเจรจาไม่สามารถตกลงกันได้
 แนวทางสหรัฐจะยินยอมจ่ายเงินเดือนระหว่างการทำงานให้ ๓๕ % ของเงินเดือน เพราะ
 มีภักดาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องถึง บก.ทหารสูงสุด แต่ บก.ทหารสูงสุดไม่ยอมรับพร้อมด้วย ทนาย
 ไทยการคัมภีร์ยังคงชุมนุมกันต่อไปที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย โดยมีวงดนตรีและการแสดงจากพลับพลา
 ทาง ๆ เช่น จากมหาวิทยาลัยและสหภาพแรงงานมาช่วยแสดงสลับกับการกล่าวโจมตีเจ้าหน้าที่ชั้นผู้
 โหของ บก.ทหารสูงสุด และรัฐบาล ตลอดระยะเวลา

ต่อมาในวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๑๗ รัฐบาลได้เปิดการเจรจาขึ้นอีก มีตัวแทนจากไทยการคัม
 ๔๒ คน พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และผู้แทนจาก บก.สน.๗ คน ตัวแทนจากจีสมแมก ๓ คน
 โดยมี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ฯ เป็นประธานการเจรจา ผลการเจรจาทางรัฐบาล บก.ทหารสูงสุดสวน
 หน้า และฝ่ายสหรัฐ เห็นควรยินยอมดังนี้ คือ

- ๑) สำหรับเงินชดเชย จะจ่ายให้ตามกฎหมายแรงงาน คือ
 - ๑.๑ ผู้ที่ทำงาน ๑๒๐ วัน - ๑ ปี จ่ายให้ ๑ เท่าของเงินเดือนสุดท้าย
 - ๑.๒ ผู้ที่ทำงาน ๑ - ๓ ปี จ่ายให้ ๓ เท่าของเงินเดือนสุดท้าย
 - ๑.๓ ผู้ที่ทำงาน ๓ ปีขึ้นไป จ่ายให้ ๖ เท่าของเงินเดือนสุดท้าย
- ๒) ในระหว่างหยุดงานประท้วง ทางสหรัฐยินยอมจะจ่ายให้ ๗๕ % ของเงินเดือน
- ๓) เงินสวัสดิการต่าง ๆ จะจ่ายให้คนละ ๔๐ บาทต่อเดือน นับตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ เป็นต้นมา โดยจะต้องมีหลักฐานแสดงการทำงานตรงเวลาหรือสวัสดิการอื่น ๆ
- ๔) เงินค่าประกันคนละ ๓,๐๐๐ บาท พร้อมทั้งดอกเบี้ย ๘ % บก.สน. ยินดีจะจ่ายคืนให้

๑๖
 หนังสือพิมพ์เคลิบิวส์, ฉบับประจำวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๑๘.

ผลการเจรจา ปรากฏว่าไม่สามารถตกลงกันได้เช่นเคย เพราะคนงานไทยการ์ดยังคงยืน ยืนตามข้อเรียกร้องเดิม และยังมีปัญหาเกี่ยวกับเงินชดเชยเพิ่มขึ้น เพราะจำนวนไทยการ์ดทั้งหมด มีประมาณ ๔,๐๐๐ คน แต่มีคำสั่งปลดออกที่จะได้เงินชดเชย ๑,๕๕๘ คน ปรากฏว่าผู้ที่ยังไม่ถูกปลด จะขอเงินชดเชยควยโดยอ้างว่าไม่ว่าจะลาออกแล้วไปจะได้กลับเข้าทำงานหรือไม่ การชุมนุมจึงยังคงยืดเยื้อต่อไปอีก ในครั้งนี้ปรากฏว่าเริ่มมีเสียงต่อต้านจากประชาชนเกิดขึ้น เพราะการชุมนุมทำให้การจราจรติดขัด ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนทั่วไปที่ต้องเดินทางผ่านบริเวณนั้น เพื่อป้องกันกรถูกขัดขวางจากประชาชน ไทยการ์ดจึงได้เดินขบวนมายังที่ชุมนุมจากอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยมาจับกุมประหว่งที่บริเวณหน้าทำเนียบรัฐบาล และปิดถนนหน้าทำเนียบไว้ควย ตั้งแต่วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๑๘ พร้อมกันนั้นก็ติดตั้งลำโพงเครื่องขยายเสียง หันลำโพงเข่าหาตึกทำเนียบ และเปิดอภิปรายโจมตีรัฐบาลกับ บก.ทหารสูงสุดต่อไป

จากผลการชุมนุมหยุดงานของคนงานไทยการ์ดในครั้งนี้ ปรากฏว่าได้ก่อให้เกิดความยุ่งยาก และทำความเดือดร้อนให้แก่รัฐบาลเป็นอย่างมาก เพราะได้ใช้เวลาหยุดงานตั้งแต่เดือนมิถุนายน จนถึงเดือนสิงหาคม ก็ยังไม่เห็นทีว่าจะยุติ นอกจากนั้นหลังจากไทยการ์ดได้มายังที่ชุมนุมมาจับกุมกันอยู่ที่บริเวณหน้าทำเนียบแล้ว ได้มีการติดตั้งเครื่องขยายเสียงโจมตีและขู่เชิญรัฐบาลจนเจ้าหน้าที่ในทำเนียบทำงานไม่ได้ มีการนำหมอนขาวหมอนแดงมาหุงหาอาหารกินทำให้สกปรกและเหอะไปที่บริเวณ และยังปิดกั้นมิให้ใครผ่านเข้าออก นอกจากนั้นบางวันยังมีการเดินขบวนย่อยไปตามที่ต่าง ๆ เพื่อประท้วงหรือเรียกร้องความเห็นใจ เช่นเดินทางไปวางพื้ที่หน้ากรมประชาสัมพันธ์ว่าบิดเบือนข่าว ฯลฯ ก่อให้เกิดความวุ่นวายอยู่ตลอดเวลา และมองไม่เห็นจุดจบ เพราะทางรัฐบาลประกาศยืนยันว่าจะไม่ยอมให้กฎหมายอยู่นอกกฎหมาย และจะปฏิบัติตามข้อตกลงที่รัฐบาลได้แจ้งให้ทราบแล้ว ในครั้งสุดท้ายเท่านั้น พร้อมกับนั้นรัฐบาลก็ประกาศให้ไทยการ์ดยุติการจะรับเงินและยุติการเรียกร้องไปรับเงินได้ที่กรมประชาสัมพันธ์ ตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๘ เป็นต้นไป โดยทางการจะจ่ายเงินชดเชยให้ตามกฎหมายแรงงาน จ่ายเงินค่าใช้จ่ายในระหว่างการประท้วงหยุดงานให้ ๗๕ % ของเงินเดือนและคืนเงินค่าประกันคนละ ๓,๐๐๐ บาท พร้อมทั้งดอกเบียให้

จากประกาศของทางราชการดังกล่าว ทำให้ไทยการ์ดเกิดการแบ่งพวกออกเป็น ๒ ฝ่าย

ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าการจะเรียกร้องต่อไปก็ไร้ประโยชน์และมีความต้องการจะใช้เงิน จึงยอมไปรับเงิน
ที่ บก. พหารสูงสุด ส่วนหนึ่งมาทำการจ่ายให้ที่กรมประชาสงเคราะห์ ฝ่ายที่ต้องการคัดค้านต่อไปจึง
ประกาศว่าการจ่ายเงินให้คนงานไทยการคั้นนั้น จ่ายให้สำหรับส่วนที่เป็นสิทธิของไทยการคโดยตรง
ก่อน เพื่อเป็นการลดความตึงเครียด และผ่อนคลายภาระของรัฐบาลให้ตกลงกันได้ง่ายขึ้น ไม่เกี่ยว
กับส่วนที่ไทยการคจะเรียกร้องต่อไป ซึ่งได้แก่เงินสวัสดิการต่าง ๆ ที่ไทยการคขอให้จ่ายให้ปีละ
๑ เดือน ตามอายุการทำงานและเงินใช้จ่ายระหว่างหยุดงานที่จะต้องจ่ายเพิ่มจาก ๙๕ % อีกร้อยละ
๑๐ เพราะเป็นสิทธิของไทยการคที่จะเรียกร้องได้ พร้อมกันนั้นก็ให้คนงานไทยการคจำนวนหนึ่ง
พร้อมด้วยอาวุธประมาณ ๒๐๐ กว่าคนได้บุกเข้าไปที่กรมประชาสงเคราะห์ และพยายามแย่งชิงเงิน
กับเอกสารจาก ร.อ. เซวงศักดิ์ จารุจรัส เจ้าหน้าที่จ่ายเงินของ บก. สน. ที่มาปฏิบัติงานอยู่ที่กรม
ประชาสงเคราะห์ แต่ ร.อ. เซวงศักดิ์ ๆ สามารถนำเงินหลบหนีไปได้ คงถูกแย่งชิงไปได้เฉพาะ
เอกสารจำนวน ๒,๒๕๘ ฉบับ เครื่องคิดเลข ๑ เครื่อง และเชฟใส่เงิน^{๑๗} ซึ่ง บก. พหารสูงสุดได้
ทำการแจ้งความเป็นหลักฐานไว้

หลังจาก บก. พหารสูงสุดได้ดำเนินการจ่ายเงินให้กับไทยการคแล้ว ปรากฏว่าได้มีคนงาน
ไทยการคทยอยมารับเงิน และแยกตัวออกจากการชุมนุมเพิ่มขึ้น จนเหลือผู้ที่ชุมนุมอยู่ประมาณ ๒๐๐
กว่าคนเท่านั้น และปรากฏว่าผู้ที่ยังคงชุมนุมอยู่เป็นผู้ที่ไม่มีรายชื่ออยู่ในสิทธิที่จะได้รับเงินชดเชยเป็น
ส่วนใหญ่ นายปรีดา พัฒนาคูตร รัฐมนตรีสำนักทำเนียบฯ จึงได้เรียกนายบังเกิด ทองอ้วน ผู้นำ
กลุ่มคนงานไปพบขอให้สลายตัวการชุมนุม โดยทางการยินดีจะจ่ายเงินค่าพาหนะให้กับผู้ไม่มีสิทธิได้
รับเงินชดเชยคนละ ๕๐๐ บาท ซึ่งนายบังเกิดก็เห็นด้วยจึงได้ออกมาชี้แจงแก่กลุ่มไทยการคที่ยังคงชุม
มุนอยู่ให้ทราบ แต่ปรากฏว่ากลุ่มไทยการคที่ยังเหลืออยู่ไม่ยินยอม และประกาศปิด นายบังเกิด
ทองอ้วน และกรรมการชุดเดิมออกจากการเป็นผู้นำกลุ่ม ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม เป็นต้นไป และ
กล่าวหาว่านายบังเกิดฯ บักยอกเงินที่หักจากเงินเดือน ๑ % ของพวกไทยการค ซึ่งเก็บไว้เป็นเงิน
กองกลาง จำนวน ๓๕๐,๐๐๐ บาท ไปเป็นสมบัติส่วนตัว พร้อมกันนั้นก็ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการ

^{๑๗} หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, ฉบับประจำวันที ๒๒ สิงหาคม ๒๕๑๘.

ไทยการคุ้มครองใหม่ขึ้น และยังคงชุมนุมเรียกร้องกันต่อไปอีก ซึ่งรัฐบาลเห็นว่าเหลือจำนวนน้อยลงมากแล้วจึงมีใคสนใจ และใคออกแถลงการณ์ให้ประชาชนทราบความเคลื่อไหวดังนี้

แถลงการณ์สำนักนายกรัฐมนตรี

ตามที่ยามรักษาการณ์ (ไทยการด์) จำนวนหนึ่งได้มาชุมนุมเรียกร้องสิทธิบางประการนั้น ขอแถลงว่ารัฐบาลได้พยายามหาทางช่วยเหลือโดยการติดต่อเจรจากับสหรัฐอเมริกาจนได้รับเงินมาจ่ายให้แก่อยามรักษาการณ์ดังกล่าวไปแล้ว ดังรายการต่อไปนี้ คือ

- ๑) จ่ายเงินค่าชดเชยในอัตราเท่ากับอัตราที่กำหนดในกฎหมายแรงงาน คือ
 - ๑.๑ ผู้ที่ทำงานมาแล้ว ๑ ปี แต่ไม่เกิน ๑ ปี จ่ายให้ ๓ เท่าของเงินเดือนครั้งสุดท้าย
 - ๑.๒ ผู้ที่ทำงานเกินกว่า ๓ ปี จ่ายให้ ๖ เท่าของเงินเดือนครั้งสุดท้าย
- ๒) จ่ายเงินสงเคราะห์ในระหว่างหยุดงานให้ ๗๕ % ของเงินเดือนครั้งสุดท้าย
- ๓) จ่ายเงินการรักษาพยาบาลนอกเวลาปฏิบัติหน้าที่ ๒๕๐ บาทต่อคน
- ๔) จ่ายเงินค่าประกันที่ใควางไว้คืนพร้อมทั้งดอกเบี้ยตามที่ใคได้รับจากธนาคาร

นอกจากนี้ทางรัฐบาลยังใคดำเนินการช่วยเหลือแก่อยามรักษาการณ์ใคดังต่อไปนี้

- ๑) ขอให้ทางกองบัญชาการทหารสูงสุดสวนหนา ใคทำหนังสือแจ้งไปยังทุกหน่วยที่ยามรักษาการณ์เคยทำงานอยู่ ให้ยามรักษาการณ์เข้าไปขอรับทรัพย์สินส่วนตัวที่ยังตกค้างอยู่ตามี่ทำงานของยามรักษาการณ์แต่ละแห่งใค ซึ่งทาง บก.สน.ก็ใคดำเนินการแล้ว
- ๒) สำนักรับยามรักษาการณ์ใคอ้างว่าถูกใคให้ออกจากงานใคไม่เป็นธรรม และยามรักษาการณ์ใคประสงค์จะออกจากงาน รัฐบาลก็ใคดำเนินการใคให้ความเป็นธรรมตามี่เรียกร้องแล้ว
- ๓) ส่วนยามรักษาการณ์ใคว่ารวมเรียกร้องใคไม่มีสิทธิใคได้รับผลประโยชน์ใค ๆ ก็ช่วยเหลือใคใคจ่ายและคาพาหนะใคในการเดินทางกลับภูมิลำเนาแล้ว
- ๔) ยามรักษาการณ์ใคแสดงความใคองการใคที่ใคใคเพื่อประกอบอาชีพทางเกษตร ก็ใคแจ้งหน่วยงานใคที่เกี่ยวข้อง คือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงมหาดไทย เพื่อใคดำเนินการอำนวยความสะดวกใคใคไปแล้ว จึงขอให้ยามรักษาการณ์ใคไปติดต่อกับหน่วยงานดังกล่าวใคโดยตรงใคไป

ส่วนเงินนอกเหนือจากรายการดังกล่าวข้างต้นตามที่ยามรักษากรณีได้รับไปแล้วนั้น ยามรักษากรณีได้ขอให้รัฐบาลและกรมการฝ่ายปกครองของรัฐบาลเจรจาขอให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาพิจารณาช่วยเหลือ ซึ่งทางรัฐบาลและกรมการฝ่ายปกครองของรัฐบาลได้พยายามติดต่อเจรจาให้แล้ว แต่ได้รับการปฏิเสธ ทั้งนี้เพราะทางรัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้พิจารณาช่วยเหลือจ่ายเงินให้ตามรายการดังกล่าวจนหมดงบประมาณที่ไว้เพื่อการนี้แล้ว อย่างไรก็ตามยามรักษากรณีส่วนใหญ่ก็ได้เข้าใจในเจตนาอันดีของรัฐบาล และได้กลับไปยังภูมิลำเนาเพื่อประกอบอาชีพเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติแล้ว แต่ก็ยังมียามรักษากรณีบางส่วนที่ไม่ยอมสลายตัวกลับไปภูมิลำเนา ยังคงยื่นขอเสนอเรียกร้องสิทธิเพิ่มเติมขึ้นใหม่อีก โดยขอให้ทางรัฐบาลจ่ายเงินเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพเป็นเงินคนละ ๒๐,๐๐๐ บาท ต่างหาก จากที่รัฐบาลได้ช่วยเหลือไปแล้ว

การเรียกร้องสิทธิเพิ่มเติมใหม่ของยามรักษากรณีกลุ่มนอมนั้น ทางรัฐบาลได้พิจารณาด้วยความรอบคอบที่ถ้วนแล้วเห็นว่าเป็นการเรียกร้องสิทธิอันสมควรได้ และรัฐบาลก็ไม่สามารถที่จะดำเนินการช่วยเหลือตามขอเรียกร้องดังกล่าวได้ เพราะรัฐบาลไม่มีอำนาจที่จะสั่งจ่ายเงินยกก่อนใดนอกเหนือไปจากที่กฎหมายกำหนดไว้

จึงแถลงมาให้ทราบทั่วกัน.

สำนักนายกรัฐมนตรี

๒ กันยายน ๒๕๑๘

อย่างไรก็ตาม แมว่ารัฐบาลจะได้ออกแถลงการณ์ชี้แจงไปแล้ว แต่ก็ยังคงมีไทยการคัดค้านอยู่ประมาณ ๒๐๐ คนเหลืออยู่ โดยมีนายเฮา ศรีธร เป็นผู้นำต่อ พวกนี้ได้พยายามเรียกร้องต่อไปอีก โดยประสานงานกับ นายเกรียงกมล เลหาไพโรจน์ เลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย มีการนำเขาพบผู้บัญชาการตำรวจนครบาล เพื่อยื่นหนังสือผ่านไปยังอธิบดีกรมตำรวจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและนายกรัฐมนตรี และยังมี การเตรียมการที่จะทูลเกล้าถวายฎีกาอีกด้วย นอกจากนี้ในระหว่างการชุมนุมยังมีการอภิปราย

โจมตีรัฐบาลตลอดเวลา และมีการพูดปลุกปั่นยุยงไปถึงเรื่องอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากที่เรียกร้อง เมื่อปลดปล่อยไว้เป็นระยะเวลาอันแล้ว ปรากฏว่าจำนวนคนได้เริ่มทวีเพิ่มมากขึ้น และมีข่าวว่าบรรดา ไทยการ์ดที่รับเงินสลายตัวไปแล้ว อาจจะกลับมาชุมนุม เพราะหวังว่าจะได้รับเงินเพิ่มอีก เพื่อ ยุติขบวนการและเป็นการระงับปัญหาอื่น ๆ ที่อาจจะติดตามมา เพราะการเจรจาต่อไปไม่สามารถ จะตกลงหาข้อยุติได้ เนื่องจากบรรดาไทยการ์ดที่ชุมนุมอยู่ไม่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีของผู้มีสิทธิจะได้รับ เงินชดเชย รัฐบาลจึงได้พยายามเจรจาให้บรรดาไทยการ์ดที่เข็ดอยู่สลายตัวไป แต่ฝ่ายไทยการ์ด ก็ไม่ยินยอม รัฐบาลจึงตกลงใจให้กรมตำรวจเป็นผู้ดำเนินการขับไล่ให้ออกไปให้ได้ กรมตำรวจ จึง ได้ดำเนินการเข้าขับไล่และจับกุมในวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๘ โดยได้เริ่มปฏิบัติงานตั้งแต่เวลา ๐๕.๐๐ น. หน่วยที่เข้าปฏิบัติงานประกอบด้วยหน่วยปราบจลาจลของนครบาลโดยการนำของ พล.ต.ท.ณรงค์ มหานนท์ จำนวน ๒๕๐ นาย หน่วย ทชค. โดยการนำของ พล.ต.เจริญฤทธิ์ จรรย์สโรมรัน จำนวน ๑๐๐ นาย หน่วยดับเพลิงโดยการนำของ พล.ต.ต.เฉลิมศักดิ์ โรจนะประสิทธิ์ จำนวน ๕๐ นาย พร้อมด้วยเรือทองแมน ๖ ลำ ปฏิบัติงานในคลองและยังมีกำลังตำรวจนครบาล อีกประมาณ ๒๐๐ นายสมทบด้วย สำหรับการคุ้มครองในท่าเทียบ โชก้อั้งสารวัตรทหารในความ ควบคุมของ พ.อ.วิเชียร กระจวนยุทธ จำนวน ๑๒๐ นาย และยังมีกำลังหน่วยแมนปืนสาส์ก ๒๐ โดยการนำของ พล.ต.ต.เสริม จารุรัตน์ อีก ๓๐ นาย รวมกันด้วย ก่อนที่จะเข้าทำการขับไล่ กรมตำรวจได้อ่านแถลงการณ์ให้กลุ่มไทยการ์ดที่ชุมนุมอยู่ได้ทราบดังต่อไปนี้

แถลงการณ์กรมตำรวจ

ตามที่บรรดาชายหรือไทยการ์ดได้ชุมนุมมีผู้ชุมนุมกันตั้งแต่ ๑๐ คนขึ้นไป โชก้อั้งประทุร้ายชู เชื้อว่าจะโชก้อั้งประทุร้ายหรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง อาทิเช่น พากันยึดพื้นที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนที่สัญจรไปมาใน บริเวณนั้นก็ได้ทำร้ายร่างกายผู้อื่นที่ผ่านเข้าไปก็ บุกรุกสถานที่ราชการโดยไม่มีเหตุอันสมควรก็ นำตัวเจ้าพนักงานกรมแรงงานมาทวงเงินยวักยักก็ ตรวจคนบุคคลที่เขาออกในบริเวณท่าเทียบ รัฐบาลโดยไม่มีอำนาจตามกฎหมายก็ ปลุกปลุกวางสิ่งของเกะกะในที่สาธารณะก็ และได้กระทำ

การอื่น ๆ อีกหลายประการนั้น การที่บรรดาชายหรือไทยการค้ายังคงมาชุมนุมกันอยู่ ณ ที่นั้นด้วย ย่อมถือ
ได้ว่าเพื่อกระทำการหรือโคกระทำการดังกล่าวแล้ว เป็นการกระทำความผิดทางอาญา และเมื่อ
เจ้าพนักงานได้สั่งให้ชุมนุมเพื่อกระทำการดังกล่าวให้เลิก แต่ผู้ใดไม่ยอมเลิกผู้นั้นย่อมมีความผิดของ
ระวางโทษหนักขึ้น

ฉะนั้น เจ้าพนักงานตำรวจจึงขอสั่งให้บรรดาชายหรือไทยการค้า ตลอดจนผู้ที่มาชุมนุมแล้ว
อยู่ ณ ที่นั้นให้เลิกกลับไปภูมิลำเนาหรือบ้านพักของตน ถ้าท่านไม่ยอมเลิกกลับไป และยังคงขัดขืนคำสั่ง
ของเจ้าพนักงานท่านจะมีความผิดตามกฎหมาย มีโทษในสถานหนักขึ้น แต่ท่านเชื่อฟังและยอมเลิก
ไปโดยที่ท่านทั้งหลายก็จะได้รับผลดีตามกฎหมาย

ลงชื่อ กองบัญชาการตำรวจนครบาล

๒๕ พ.ย. ๒๕๑๘

หลังจากออกแถลงการณ์จบลงแล้ว กำลังตำรวจก็ได้ทำการจับกุมและตรวจค้นทันที ปรากฏ
ว่าจับกุมได้ทั้งหมด ๓๔๕ คน เป็นชาย ๒๓๕ หญิง ๘๐ และเด็กอีก ๓๐ คน กับได้ปืน ๑๔ กระบอก
มีด ๑๐ เคม และกัญชา ๑๕ ห่อ ได้นำผู้ต้องหาทั้งหมดไปควบคุมตัวไว้เพื่อสอบสวนที่โรงเรียนพล
ตำรวจเขต ๒ ซลบุรี โดยตั้งข้อหาว่าชุมนุมกันเกิน ๑๐ คนขึ้นไป มีอาวุธปืนกับกัญชาไว้ในครอบครอง
และโคตงให้ พด.ต.จ.จ. จันทรขจร ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจนครบาล เป็นหัวหน้าการสอบสวน
และให้สอบสวนไว้แล้วเสร็จภายใน ๗ วัน

สำหรับทางคันธรัฐบาล หลังจากรัฐบาลได้ดำเนินการจับได้และจับกุมบรรดาไทยการค้าที่มา
ชุมนุมกันบริเวณหน้าท่าเนียบไปหมดแล้ว ก็ได้ออกแถลงการณ์ให้ประชาชนได้ทราบเพื่อป้องกันความ
เข้าใจผิดดังต่อไปนี้

แถลงการณ์ฉบับที่ ๑

ด้วยรัฐบาลได้พิจารณาเห็นว่า การชุมนุมของกลุ่มคดียามรักษาการณ์ (ไทยการ์ด) ที่หน้าท่าเนียบรัฐบาลมิได้ เป็นการชุมนุมเพื่อเรียกร้องขอรับเงินค่าชดเชยและเงินสวัสดิการดังที่ได้โฆษณากล่าวอ้างแต่เป็นการชุมนุมที่แฝงไว้ด้วยเจตนาที่จะบ่อนทำลายความมั่นคงและเศรษฐกิจของประเทศด้วยการสร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นในระหว่างคนงานกับนายจ้างและปลุกปั่นให้ประชาชนเกิดความเข้าใจผิดในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศเพื่อนบ้าน ดังจะเห็นได้จากพฤติการณ์ดังต่อไปนี้

๑) สมคบกับคนภายนอกให้ใช้เครื่องขยายเสียงโฆษณาใส่ร้ายรัฐบาลเพื่อให้ประชาชนเกลียดชังรัฐบาลอยู่ตลอดเวลา

๒) ยุยงให้ลูกจ้างซึ่งนับคหุคงานใจความรุนแรง ทำลายเผาทรัพย์สินของนายจ้าง ในกรณีการนัดหยุดงานที่โรงงานผลิตเส้นใยสาเร็จรูปปารวา ตำบลอมนอย อำเภอกะทู้มณฑล จังหวัดสมุทรสาคร

๓) เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายนนี้ เวลา ๑๕.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. ได้โฆษณาด้วยเครื่องขยายเสียงเป็นภาษาลาวกล่าวหาว่าประเทศไทยมุ่งรุกรานประเทศลาวด้วยการสั่งให้เรือ นปช. ลงลำเข้าไปในน่านประเทศลาว ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าไม่ทรงข้อความจริง

จากพฤติการณ์ดังกล่าวนี้ รัฐบาลเห็นว่า ถ้าปล่อยให้กลุ่มคดียามรักษาการณ์ชุมนุมโฆษณาด้วยวิธีการเช่นนี้สืบต่อไป จะเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศและความสงบเรียบร้อยของประชาชน รัฐบาลจึงได้มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการจับโลกคดียามรักษาการณ์ที่ชุมนุมอยู่บริเวณถนนหลวง หน้าท่าเนียบรัฐบาล โดยกำชับให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการจับได้โดยมิทองไขอาวชและปฏิบัติการด้วยความระมัดระมอม แต่ถามีการต่อสู้ขัดขวางก็ให้อาวชไล่ตามความเหมาะสมของเหตุการณ์ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้เริ่มปฏิบัติการจับโลกคดียามรักษาการณ์ในเช้าวันนี้ตั้งแต่เวลา ๖.๓๐ น.

อนึ่ง รัฐบาลได้สั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทหาร เข้าทำการรักษาความปลอดภัยของท่าเนียบรัฐบาลอีกด้วย

รัฐบาลขอแแดงเพิ่มเติมว่า ตั้งแต่กลุ่มคดียามรักษาการณ์ ได้เริ่มมาชุมนุมหน้าท่าเนียบรัฐบาล รัฐบาลก็ได้ใช้ความอดทน และพยายามเจรจา เพื่อให้ขอเรียกร้องโดยยุติความพอใจของ

จำนวน ๑๔ กระบอก และมีคพก ๑๐ โฉม

การดำเนินการครั้งนี้ ได้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยทุกประการ จึงขอแถลงเพื่อไต่ทราบ

ทั่วกัน

สำนักนายกรัฐมนตรี

๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๘

ปรากฏว่า หลังจากที่ตำรวจได้นำพวกไทยการ์ดไปถึงโรงเรียนพลตำรวจชลบุรีแล้ว ภายใน
เย็นวันเดียวกัน ทางตำรวจก็ได้ปล่อยตัวพวกไทยการ์ดทุกคน โดยจักรดเมล์ให้แยกย้ายนำพวกไทย
การ์ดกลับไปส่งตามภูมิดำเนาทั้งหมด การชุมนุมเรียกร้องของพวกไทยการ์ดจึงได้สลายตัวสิ้นสุดลง
ภายในวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๘

ครั้งที่ ๓ การหยุดงานของบริษัทผลิตภัณฑ์กระเบื้องดินเผาอมนอย

การหยุดงานของบริษัทผลิตภัณฑ์กระเบื้องดินเผาอมนอย แม้ว่าจะเป็นโรงงาน
อุตสาหกรรมขนาดกลางและมีคนงานไม่มากนัก แต่ก็ถือว่าเป็นกรณีพิพาทแรงงานที่สำคัญมากกรณีหนึ่ง
เพราะเป็นการนัดหยุดงานรายแรกนับตั้งแต่หลังการเปลี่ยนแปลง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นต้นมา ที่มี
การต่อสู้กันถึงกับมีผู้เสียชีวิต ทั้งฝ่ายนายจ้างและลูกจ้าง

การนัดหยุดงานของโรงงานกระเบื้องดินเผาเริ่มมาตั้งแต่วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๑๘ โดยคนงาน
ประมาณ ๑๐๐ กว่าคน ได้รวมกันประท้วงเรียกร้องสิทธิบางอย่าง และขอให้ฝ่ายโรงงานรับคนงานที่
ถูกปลดออกจากงานอย่างไม่เป็นธรรม ๓ คน กลับเข้าทำงานพร้อมกันนั้นก็ให้ไล่ออกจากงาน อธิบดีจำ
นายสืบตำรวจกองปราบ จ.ส.ต. จำเนียร จิตรเพียร ซึ่งลูกจ้างส่วนใหญ่ไม่ชอบออกจากงานด้วย

ปรากฏว่าการหยุดงานได้ดำเนินติดต่อกันเป็นระยะเวลาถึงประมาณ ๑ เดือน ซึ่งใน
ระหว่งนั้นได้มีการเจรจากดลงกันระหว่างลูกจ้างกับนายจ้างหลายครั้ง ฝ่ายนายจ้างได้ทำการปิด
ประตูโรงงานมิให้ลูกจ้างเข้าไปพุดกพลาณ โดยอ้างว่าเพื่อป้องกันมิให้ลูกจ้างเขาไปทำลายทรัพย์สิน
ของโรงงาน ทำให้ฝ่ายลูกจ้างของชุมนุมประท้วงกันอยู่หน้าโรงงาน และฝ่ายนายจ้างได้จัดกำลังยาม
รักษาการณ์ควบคุม โดย จ.ส.ต. จำเนียร ฯ หัวหน้าคนงานคอยรักษาความสงบอยู่ด้วย

จากผลการทดลองครั้งสุดท้ายเมื่อ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๑๖ ซึ่งมี นายสุกิจ จุลละนันท์

ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสาครในขณะนั้น เป็นประธานการเจรจา ปรากฏว่าตกลงกันได้เกือบหมดทุกข้อ โดยฝ่ายนายจ้างยอมให้สิทธิบางอย่างตามที่คนงานร้องขอมา พร้อมทั้งยินยอมให้ถูกจ้างที่ถูกปลดออก ๓ คนกลับเขาทำงานด้วย สำหรับการไล่อห้หัวหน้าคนงานออก ฝ่ายนายจ้างยินยอมให้หัวหน้าคนงานย้ายมาพักออกไปอยู่นอกโรงงานและหาทำหางานอื่นซึ่งมีตำแหน่งหัวหน้าคนงานให้ แต่มีข้อตกลงกันไม่ได้ คือฝ่ายถูกจ้างต้องการที่จะให้นายจ้างจ่ายเงินเป็นค่าชดเชยในการหยุดงานประท้วงครั้งนี้เป็นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท แต่ฝ่ายนายจ้างยินยอมให้เพียง ๑๒,๐๐๐ บาท จึงยังตกลงกันไม่ได้^{๒๐}

ต่อมาในเช้าวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๑๘ เวลาประมาณ ๐๗.๔๕ น. คนงานที่ชุมนุมประท้วงออกหน้าโรงงานประมาณ ๔๐ กว่าคน ไ้บุกเข้าไปในโรงงาน ถือโอกาสขณะที่ จ.ส.ท. จำเนียร ๆ ออกไปเอาอาหารจากภายนอก พร้อมกันนั้นก็ปิดล้อมคอกคนประทุ์โรงงานไม่ให้คนภายนอกเข้า โดยอ้างว่าต้องการจะเข้าไปตรวจสอบทรัพย์สินของพวกคนในบ้านพัก ที่ทราบว่าโดนถูกปล้นแก๊ง ทำลายและสูญหายไปมาก เมื่อ จ.ส.ท. จำเนียร กลับมาจึงเรียกให้คนงานเปิดประตูให้ แต่ฝ่ายคนงานไม่ยอมเปิด จ.ส.ท. จำเนียร ๆ กับพวกจึงป็นรั้วโรงงานเข้าไปและขู่ให้พวกคนงานออกไปนอกโรงงาน แต่คนงานไม่ยอมออก ขณะที่กำลังชุมนุมกันอยู่ได้มีเสียงปืนระเบิดขึ้น ๑ นัด และมีเสียงปืนติดๆมา จากคานนอกและคานในโรงงานอีกหลายนัด คนงานจึงแตกหนีออกจากโรงงาน เมื่อเสียงปืนสงบลง ปรากฏว่ากระสุนถูก จ.ส.ท. จำเนียร ๆ หลายนัดนอนตายอยู่ตรงที่เกิดเหตุ พร้อมด้วยคนงานหญิงอีก ๑ คน ชื่อ นางสาวสำราญ หรือนิก คำนัด อายุประมาณ ๑๗ ปี ถูกกระสุนปืนเจาะเขาคอและไหล่ขวาจนเสียชีวิตอยู่ด้วย นอกจากนั้นยังมีคนงานบาดเจ็บอีก ๘ คน สำหัส ๒ คน คือ น.ส. หนูพลอย ประทุมสังข์ ถูกกระสุนที่ไตกลางชายและไตขวา และ น.ส. ตุ๊กตา พังละอ อ ถูกกระสุนที่สะเอี๊ยกชาย^{๒๑}

หลังจากเหตุการณ์สงบลง เจ้าหน้าที่ตำรวจได้เพิ่มกำลังเข้าไปรักษาความสงบและสอบสวน

^{๒๐} หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, ฉบับประจำวันี่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๑๘.

^{๒๑} หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, ฉบับเดียวกัน.

ที่เกิดเหตุ แต่ไม่ทราบว่าจะสูญเสียชีวิตจากฝ่ายใด แต่ฝ่ายคนงานได้กล่าวหาว่าฝ่ายนายจ้างได้จ้าง
 อันธพาลมากอยุ่คุ้มกันและข่มขู่คนงานตลอดเวลา และเป็นพวกที่ยิงคนงานในครั้งนั้น จึงได้มีการแห่ศพ
 น.ส. สำนราญ ค่ำกลิ่น ขึ้นรถแห่ประจานการกระทำของนายทุนและตำรวจไปทามโรงงาน และทามที่
 ชุมมุนชนต่าง ๆ ในย่านนั้น พร้อมทั้งแห่ศพไปที่หน้าสถานีตำรวจระหุ่มแมน เป็นการประท้วงและ
 ประนามการกระทำของตำรวจโดยหาว่าเขาฆ่าคนตาย นายทุนควย จากนั้นชบวนแห่ศพได้เคลื่อนชบวน
 จะเข้ากรุงเทพฯ โดยจะไปชุมนุมประท้วงที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์หอ แต่ ร.ต.อ. สมังคร อภัยสุวรรณ
 สารวัตรทางหลวงนครปฐมได้นำรถวิหุไปสกัดและเจรจาให้คนงานนำศพกลับไปอมนอย ซึ่งฝ่ายคน
 งานก็ยินยอมและนำศพกลับไปตั้งสวดพระอภิธรรมที่บริเวณหน้าโรงงานเป็นระยะเวลา ๓ วัน ซึ่ง
 ตำรวจก็ยินยอมเพื่่อมิให้เหตุการณรุนแรงต่อไป

อย่างไรก็ตาม ในวันรุ่งขึ้นเหตุการณได้รุนแรงขึ้น โดยทั่วแทนกรรมกรจาก ๓๐ โรงงานใน
 เขตสมุทรสาคร นครปฐม และสหภาพแรงงานอุตสาหกรรมทอผ้าสมุทรสาครได้ออกแถลงการณประ
 นามนายทุนและเรียกร้องให้คนงานในย่านนั้นหยุดงาน ๑ วัน เพื่อแสดงความอาลัยในการเสียชีวิต
 ของ น.ส. สำนราญ ฯ พร้อมทั้งนัดชุมนุมแนวร่วมอิลระ ๑๑ กลุ่ม ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็ได้
 ออกแถลงการณประนามนายทุน กล่าวหาว่ารัฐบาลว่าไม่ให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพของคนงานและประ
 นามเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าไม่ให้ความเป็นธรรมกับลูกจ้าง ^{๒๒}

ต่อมาในวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๑๘ คนงานจากโรงงานต่าง ๆ ประมาณพันกว่าคน อาทิ
 เช่น โรงงานทอผ้าเพชรเกษม ๑, ๒, ๓ โรงงานไทยการ์เมนต์ โรงงานฟาร์อีสเท็กซ์ไทล์ โรงงาน
 เหล็ก โรงงานยูเนี่ยน โรงงานไทซินและโรงงานทอผ้าวิจิตรอรุณ ฯลฯ ได้พากันไปชุมนุมที่สหภาพ
 แรงงานทอผ้าสมุทรสาคร บริเวณสามแยกอมนอย โดยมีนายบัณฑิต จันทร์งาม ประธานสหภาพแรง
 งานอุตสาหกรรมทอผ้า เป็นโฆษกเปิดการปราศรัย โจมตีนายทุนและรัฐบาลว่าไม่ให้ความเป็นธรรม
 กับกรรมกร หลังจากนั้นคนงานก็ยกชบวนเดินทางไปเคารพศพ น.ส. สำนราญ ฯ ที่ตั้งอยู่บริเวณหน้า
 โรงงานกระเบื้องดินเผา ระหว่างเดินทางมีการอภิปรายโจมตีนายทุนตลอดเวลา และมีโปสเตอร์

^{๒๒} หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับประจำวันที ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๑๘.

ผาขนาดใหญ่เขียนประนามนายทุนต่าง ๆ หลังจากนั้นในคอนม้าย นายณรงค์ ใจเพชร นายประชา
 ทัศน์ม นายนิยม ทัศน์ม และนายบุญมา เป็นประคับ ตัวแทนคนงานจากศูนย์ประสานงานกรรมกร
 แห่งชาติได้นำจดหมายไปยื่นต่อ พล.ต.อ. พจน์ เกษะนันท์ อธิบดีกรมตำรวจเพื่อเรียกร้องให้ อตร.
 ตั้งกรรมการกวัดจับและสอบสวนความผิดทางวินัยของตำรวจสถานีตำรวจระทุมแบน ในข้อหาว่าเขา
 ข้างนายทุน พร้อมกับให้กรมตำรวจแถลงเจตนารมณ์และท่าทีของ เจ้าพนักงานทอปัญหากรรมกรหนักหนา
 โดยสงบของกรรมกรว่าตำรวจจะเอาอย่างไร จะเขาข้างนายทุนหรือกรรมกร หรือจะวางตัวเป็น
 กลาง ^{๒๓} ซึ่งก่อนหน้านั้นศูนย์ประสานงานกรรมกรแห่งชาติ ได้มีมติให้หน่วยงานองค์การของรัฐบาล
 หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องใดดำเนินการ ๔ ประการ คือ

๑) ให้กรมตำรวจสอบสวนเจ้าหน้าที่ซึ่งประพฤติกินเขาข้างฝ่ายนายจ้าง เพราะนโยบาย
 ของรัฐบาลให้วางตัวเป็นกลางในเรื่อง เช่นนี้

๒) ให้จับกุมอันธพาลให้ได้โดยเร็วที่สุด

๓) ให้นายจ้างชดเชยค่าเสียหาย ไม่น้อยกว่าสองหมื่นบาท และให้เปิดโรงงานให้คนงาน
 เข้าทำงานทั้งหมดภายใน ๒ สิงหาคม ๒๕๑๘

๔) ให้นายจ้างจ่ายเงินค่าทำขวัญ ค่ารักษาพยาบาล และค่าทำศพแก่ครอบครัวของญาติ
 และญาติคนเจ็บทั้งหมด

นอกจากนั้นทางด้านนิสิตนักศึกษา ปราชญ์วาทกรรมวมกลุ่มอิสระของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 ได้นำหรือไปวางที่หน้าทำเนียบรัฐบาล เพื่อประท้วงและแจกแถลงการณ์กล่าวหาว่ารัฐบาลไม่สนใจใน
 การที่จะคุ้มครองสวัสดิภาพของลูกจ้าง ไม่เหมือนกับที่ได้ออกแถลงการณ์ไว้ ๑๐ ข้อเมื่อคราวการชุมนุม
 หนักของงานของบริษัทสแตนคาร์คคาร์เมนต์ ทำให้ลูกจ้างต้องถูกยิงเสียชีวิตและบาดเจ็บ นอกจากนั้น
 พรรคพลังธรรมและพรรคยูงทองของธรรมศาสตร์ยังได้ออกแถลงการณ์ประนามรัฐบาลกับนายทุนและ
 สหกรณ์การทอของ น.ส. สาราณย์ ๆ ว่าเป็นวีรกรรมที่อาชญากรรม และชักชวนให้คนงานอื่น ๆ เอาเป็น
 เที่ยงอย่าง เพื่อรวมพลังกันยื่นหยัดต่อสู้นายทุนต่อไป

^{๒๓} หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับประจำวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๑๘.

สำหรับทางกานกระทรวงมหาดไทย ปรากฏว่า พ.ต.ท.บุญเลิศ เลิศปรีชา รมช.มหาดไทย
ได้เรียก พ.ต.ท.วิริยะ ตุมรสุนทร ผู้บังคับกองสถานีตำรวจภูธรขอนแก่น เจ้าของคดี เขาพบเพื่อชี้
แจงข้อเท็จจริงและการปฏิบัติงาน ซึ่ง พ.ต.ท.วิริยะ ฯ ก็ได้ชี้แจงให้ทราบว่าได้มีการจับกุม นาย
แกละ เกาถัด ผู้ชายหัวหน้าคนงานพร้อมด้วยอาวุธปืน นายอมทรัพย์ รักษาผล นายสมมติ
สุขปราณี และนายปาน ฯ ในข้อหาสงสัยว่าจะเป็นผู้ยิงคนงานบาดเจ็บและตาย และกำลังติด
ความจับนายจวดอง สุขบัวรุ่ง ผู้ทองสงสัยว่าจะเป็นผู้ยิง จ.ส.ท.จำเนียร ฯ สำหรับผู้ต้องหาทั้ง ๔ คน
ที่จับได้ ได้นำตัวมาไว้ที่คนงานที่อยู่ในคอกประหว่งที่หัวแล้ว ปรากฏว่าคนงานที่ถูกแกเพียง นายแกละ ฯ
ซึ่งเป็นผู้ชาย จ.ส.ท.จำเนียร ฯ ผู้ตาย นอกนั้นคนงานจำไม่ได้ ซึ่งนายแกละ ฯ ได้แกชอกกล่าวหา
โดยยืนยันว่าคนนี้ได้เป็นผู้ยิงคนงาน ซึ่งตำรวจจะสอบสวนหาข้อเท็จจริงต่อไป หลังจากที่
กระทรวงมหาดไทยได้ทราบข้อเท็จจริงจากเจ้าของคดีแล้วก็ได้ออกคำสั่งแจ้งว่าจะรีบดำเนินการใน
๓ ประการ คือ

๑) จะเร่งสอบสวนเหตุการณ์และการกระทำอันเป็นเหตุให้ลูกจ้างตายและบาดเจ็บ พร้อม
ทั้งจะเร่งดำเนินคดีกับผู้ทำผิดกฎหมายโดยเร็วที่สุด

๒) กระทรวงมหาดไทยจะช่วยเหลือญาติของผู้ตายเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศพราย
ละ ๑,๐๐๐ บาท

๓) เนื่องจากได้ทราบว่าการจ้างจำนวนมากต้องการจะกลับเข้าทำงานและนายจ้างก็ประ
สงค์จะรีบเปิดกิจการโรงงานโดยเร็วเช่นกัน ซึ่งทางราชการโดยเจ้าหน้าที่พร้อมที่จะได้โดยเร็วให้
จึงขอให้ฝ่ายนายจ้างและตัวแทนลูกจ้างหันหน้าเข้าหากัน และพยายามเจรจากดลงกันโดยเร็วที่สุด
เพื่อประโยชน์ของทั้ง ๒ ฝ่าย ๒๔

ปรากฏว่าหลังจากที่กระทรวงมหาดไทยได้ออกคำสั่งแจ้งไปแล้ว ในตอนเช้าวันที่ ๒๕ ก.ค.
๒๔ นายบัณฑิตย์ จันทรงาม ประธานสหภาพแรงงานอุตสาหกรรมทอผ้าพร้อมด้วยตัวแทนศูนย์ศึกษา
ศึกษาแห่งประเทศไทย ได้พากันไปยื่นหนังสือถึง นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ รมช.มหาดไทย เพื่อให้

รมต.มหาดไทยเปิดการเจรจากับฝ่ายเจ้าของโรงงานผลิตภัณฑ์กระเบื้องดินเผา และให้เจ้าของโรงงานปฏิบัติดังนี้ คือ

- ๑) ให้นายจางจ่ายค่าทำศพแก่ตัวแทนคนงานที่เสียชีวิต ๑๐,๐๐๐ บาท จ่ายค่าทำขวัญแก่ครอบครัวผู้เสียชีวิต ๓๐,๐๐๐ บาท
- ๒) ให้นายจางจ่ายการรักษาพยาบาลแก่คนงานที่ได้รับบาดเจ็บ เป็นจำนวนเท่ากับที่จ่ายจริง
- ๓) ให้นายจางเปิดกิจการรับคนงานทั้งหมด เขาทำงานภายในวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๑๘ และจ่ายค่าชดเชยระหว่างหยุดงาน ๒๕,๐๐๐ บาท
- ๔) ให้นายจางสัญญาจะให้หลักประกันความปลอดภัยแก่คนงาน ๒๕

หลังจาก รมต.มหาดไทยได้รับเรื่องราวจากฝ่ายลูกจ้างไว้แล้ว ก็ได้มอบเรื่องให้กรมแรงงานเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งกรมแรงงานได้จัดการติดต่อกับฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างให้เจรจากันหลายครั้ง โดยมี นายพร ดุคมพงษ์ รองอธิบดีกรมแรงงานเป็นผู้ไกลเกลี่ย ปรากฏว่าฝ่ายนายจ้างได้ตกลงที่จะช่วยเหลือ โดยจะจ่ายเงินช่วยค่าทำศพและค่าทำขวัญให้แก่คนงานผู้เสียชีวิต ๑๐,๐๐๐ บาท สำหรับผู้บาดเจ็บจะช่วยออกการรักษาพยาบาลให้ตามความจำเป็น และจะจ่ายค่าชดเชยระหว่างการหยุดงานเพียง ๑๒,๐๐๐ บาท ตามขอตกลงเดิม การต่อรองจึงตึงเครียด เชื้อต่อไปจนกระทั่งถึงวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๘ จึงสามารถตกลงกันได้ โดยนายจ้างได้ช่วยเหลือค่าทำศพแก่ลูกจ้างที่เสียชีวิต และช่วยการรักษาพยาบาลแก่ลูกจ้างที่ได้รับบาดเจ็บ พร้อมกันนั้นก็ได้จ่ายค่าชดเชยในระหว่างการหยุดงานจำนวนหนึ่ง เท่าที่ลูกจ้างพอใจ และจ่ายเงินชดเชยตามกฎหมายให้แก่ลูกจ้างจำนวนหนึ่งด้วย การหยุดงานจึงได้สลายตัวและลูกจ้างกลับเขทำงานต่อไป

ครั้งที่ ๔ การหยุดงานของบริษัทรถเมย์ในกรุงเทพฯ

หลังจากการหยุดงานของบริษัทรถเมย์ศรีนครในเดือนมกราคม ๒๕๑๘ แล้ว ปรากฏว่าในเดือนกันยายน ๒๕๑๘ ได้มีการนัดหยุดงานครั้งใหญ่ของบริษัทรถเมย์เกิดขึ้นอีก ซึ่งครั้งนี้

เป็นการรวมตัวกันหยุดงานของบริษัทหลายบริษัท โดยมีพนักงานรูดเมด จ.ส.พ. เป็นแกนนำ บริษัทรูดเมด เหล่านี้ได้ เริ่มชุมนุมประท้วงตั้งแต่วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๑๘ โดยมีพนักงานบางส่วนไปรวมกันที่องค์การ ร.ส.พ. และส่งผู้แทน ๓ คนเข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม เพื่อขอเจรจาคัดค้านการรวมรูดเมดแบบรวมเป็นบริษัทรัฐวิสาหกิจ ว่าเป็นระบบเสือนอนกิน และเสนอให้รวมเป็นองค์การรัฐวิสาหกิจ^{๒๖}

หลังจากได้เข้ายื่นประท้วงการรวมรูดเมดต่อกระทรวงคมนาคมแล้ว ปรากฏว่ารัฐบาลยังคงยืนยันที่จะให้มีการรวมรูดเมด เป็นบริษัทรัฐวิสาหกิจ โดยมีรัฐบาลถือหุ้น ๕๑% ผู้ประกอบการเดิมถือหุ้นได้ ๔๙% โดยอาจขายกิจการให้กับรัฐทั้งหมดหรือขอ เป็นผู้ถือหุ้นต่อไปโดยที่ทรัพย์สินเป็นหุ้น หรือขอที่ทรัพย์สินเป็นหุ้นบาง และขอเป็นเงินสดบางก็ได้ ทั้งนี้เพื่อความเป็นธรรมกับผู้ประกอบการเดิมที่ยังประสงค์จะขอดำเนินกิจการต่อไป คำตอบนี้ปรากฏว่าไม่เป็นที่พอใจของพนักงานรูดเมดส่วนใหญ่ พนักงานรูดเมดจึงได้มีการเรียกประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องนี้ที่องค์การ ร.ส.พ. โดยมีบริษัทรูดเมด ๑๘ บริษัทมาร่วมประชุม และมีนายสุนทร แกวเนตร ประธานสหภาพองค์การ ร.ส.พ. เป็นประธานในที่ประชุม ที่ประชุมได้ตกลงให้บริษัทรูดเมดทั้งหมดหยุดงานประท้วงตั้งแต่วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๑๘ โดยมีพนักงานรูดเมดขององค์การ ร.ส.พ. เป็นแกนนำ และใช้สถานที่ขององค์การ ร.ส.พ. เป็นศูนย์ดำเนินการ หลังจากนั้นบริษัทรูดเมดต่าง ๆ ก็ได้เริ่มทยอยกันหยุดงานและหยุดการเดินรถตั้งแต่เที่ยงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๑๘ ปรากฏว่ารูดเมดโดยสารที่วิ่งรับส่งผู้โดยสารในเขตกรุงเทพฯ ทั้งหมดจำนวน ๒๒ บริษัทแยกเป็นเส้นทาง ๕๑ สาย ใดออกวิ่งเพียง ๓ บริษัทเท่านั้น คือบริษัทรูดเมด ขาวนายเลิศ บริษัทไทยประคิษฐ์ และบริษัทขนส่ง สำหรับบริษัทอื่น ๆ แม้จะมีบางบริษัทไม่เห็นด้วย แต่ก็จำใจของหยุดวิ่งไปควย เพราะเกรงจะถูกหาว่าไม่ให้ความร่วมมือกับส่วนรวม

หลังจากบริษัทรูดเมดส่วนใหญ่หยุดวิ่งแล้ว ปรากฏว่าได้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนเป็นอันมาก แม้จะมีรูดเมดของบางบริษัทออกวิ่งทำการรับส่งผู้โดยสารก็ไม่เพียงพอ และมีเพียงบางสายเท่านั้น เส้นทางส่วนใหญ่ทั่วกรุงเทพฯ ไม่มีรถยนต์วิ่งเลย นอกจากนั้นบริษัทรูดเมดที่ออกวิ่งรูด

บริการผู้โดยสาร ยังถูกกีดกันขัดขวางจากพนักงานของบริษัทที่หยุดวิ่งรถ มีการทำร้ายร่างกายพนักงาน ยึดรถและไล่อุตโดยสารลงจากรถ ปรากฏว่ามีพนักงานรถเมล์ถูกทำร้ายร่างกายบาดเจ็บหลายคน และบางคนถึงกับเสียชีวิต ทำให้พนักงานของบริษัทรถเมล์ที่ออกวิ่งรถรับส่งผู้โดยสารเกิดความกลัว ทงนนำรถกลับเข้าอู่และหยุดวิ่งไปหลายสาย

เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าว กระทรวงคมนาคมได้ติดต่อกับกระทรวงกลาโหมขอรถโดยสารและรถบรรทุกของทางราชการทหารจากทั้งกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศให้เข้าช่วยบริการรับส่งผู้โดยสารตามเส้นทางต่าง ๆ ซึ่งแต่ละเหล่าทัพได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เช่น กองทัพเรือ ได้จัดรถออกวิ่งบริการประชาชนระหว่างบางแค - สนามหลวง กองทัพอากาศออกวิ่งบริการระหว่างสนามหลวง - พระประแดง สนามหลวง - ถนนตก และอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ - ศรียาน กองทัพบกออกวิ่งบริการหลายสาย เช่น สะพานควาย - สนามหลวง ฯลฯ รถของทางราชการ เหล่านี้ออกวิ่งบริการให้กับประชาชนโดยไม่เห็นค่าโดยสาร นอกจากนั้นยังมีรถเมล์สองแถวเล็กซึ่งวิ่งรับส่งผู้โดยสารอยู่ตามตรอกซอยต่าง ๆ ใคนำรถออกมาวิ่งรับส่งผู้โดยสารตามเส้นทางรถเมล์สายต่าง ๆ ซึ่งหยุดวิ่งอีกด้วย สำหรับการขัดขวางการทำงานของบริษัทรถเมล์ที่ออกวิ่งรถ ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ออกทำการจับกุมผู้กีดกันจับผู้ต้องหาได้เป็นจำนวนมาก

อย่างไรก็ตาม เพื่อระงับปัญหาที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนทั่วไปอย่างรีบด่วน ตัวแทนของพนักงานรถเมล์ ๒๐ บริษัท และตัวแทนจากสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจได้ขอเข้าพบ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี เพื่อเจรจา เมื่อวันที่ ๒๐ ก.ย. เวลาประมาณ ๑๕.๓๐ น. และได้ร่วมประชุมกันโดยมี พล.ต. ศิริ ศิริโยธิน รมท. วาการกระทรวงคมนาคม พล.ต.อ. ศรีสุข มหินทรเทพ อธิบดีกรมตำรวจ นายนิคม จันทรวิทุร อธิบดีกรมแรงงาน พล.ต.ท. จุมพล โลหะชาละ รองอธิบดีกรมตำรวจ และ พล.ต.ท. อรงค์ มหานนท์ ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ฯลฯ เขาร่วมประชุมด้วย ใช้เวลาเจรจาประมาณ ๒ ชั่วโมงเศษ ผลการประชุมตกลงกันได้ และรัฐบาลได้ออกแถลงการณ์ผลการประชุมดังต่อไปนี้ คือ

๑) รัฐบาลยืนยันรับรองว่า รัฐบาลจะจัดให้พนักงานลูกจ้างรถโดยสารประจำทางทุกคนได้มีรายได้ สวัสดิการและหลักประกันที่ดีที่สุดของบริษัทรถประจำทาง หรือองค์การรัฐวิสาหกิจที่ประกอบ

กิจการรถโดยสารประจำทางให้แกพนักงานลูกจ้างในขณะนี้ให้ทำไปกว่านั้นได้ ซึ่งเป็นเจตนาของรัฐ
บาลอยู่แล้ว

๒) เกี่ยวกับการดำเนินการของบริษัทรัฐวิสาหกิจ ซึ่งรัฐบาลจะได้จัดตั้งขึ้นนั้น หากปรากฏ
ว่าบริษัทนั้นไม่สามารถให้บริการรถโดยสารแก่ประชาชนทั่วไปได้ดีกว่าเดิมภายในเวลาอันสมควร
รัฐบาลก็จะได้พิจารณาเปลี่ยนรูปแบบให้เป็นองค์การรัฐวิสาหกิจโดยเร็ว

อนึ่ง รัฐบาลขอรองให้พนักงาน ลูกจ้างรถโดยสารประจำทาง ซึ่งนัดหยุดงานในขณะนี้ ได้
กลับเข้าทำงานต่อไปเป็นปกติทุกคน เพื่อเห็นแก่ประโยชน์ของประชาชนโดยรัฐบาลจะไม่เอาโทษแก่
อย่างใด ยกเว้นแต่โทษทางอาญาซึ่งอาจจะมีอยู่บางเท่านั้น สำหรับพนักงานลูกจ้างของบริษัทรถโดยสาร
ประจำทางต่าง ๆ นั้น รัฐบาลใคร่ขอรองบริษัทผู้เป็นนายจ้าง อย่าได้เอาโทษและให้ถือว่าไม่
ขาดตอนในการทำงานด้วย ^{๒๗}

หลังจากรัฐบาลได้ออกแถลงการณ์แล้ว พล.ต.ท.ทิวี ทิวีโยชิน รมต. ว่าการกระทรวงคมนาคม
ได้ชี้แจงเพิ่มเติมถึงกิจการรถเมล์กรุงเทพฯ ว่าที่จะให้บริษัทรถเมล์รวมกันเป็นบริษัทรัฐวิสาหกิจนั้น
จะชี้ชื่อว่า บริษัทมหานครขนส่งและจะเริ่มได้รับสัมปทานเดินรถเมล์ทั้งหมดที่กรุงเทพฯ ตั้งแต่วันที่
๑ ตุลาคม ๒๕๑๘ เป็นต้นไป และจะใช้รถเมล์จำนวน ๔,๐๐๐ คัน บริการประชาชนทั่วกรุงเทพฯ
โดยมีรัฐบาลถือหุ้น ๕๑% เอกชนถือหุ้น ๔๙% สำหรับเอกชนจะแบ่งหุ้นเป็นของนายทุนส่วนหนึ่ง และ
พนักงานส่วนหนึ่ง สำหรับนายทุนจะไม่ให้ใครเป็นใหญ่ แยกแบ่งเป็นสัดส่วนตามความสามารถและ
เงินทุนที่ได้เคยดำเนินการมา สำหรับพนักงานของบริษัทรถเมล์เดิมที่มีความชำนาญงานอยู่ก่อนแล้ว
ก็จะให้เขามาทำงานร่วมกันในกิจการรถเมล์ในรูปแบบบริษัทรัฐวิสาหกิจต่อไป

ปรากฏว่าคำแถลงการณ์และคำชี้แจงของรัฐบาลเป็นที่พอใจแก่พนักงานรถเมล์โดยทั่ว ๆ
ไป การนัดหยุดงานจึงสลายตัวและพนักงานได้ทยอยกันกลับเข้าทำงานและเริ่มออกรถตั้งแต่เย็นวันที่
๒๐ ก.ย. จนถึงวันที่ ๒๑ ก.ย. ๒๕๑๘ เหตุการณ์จึงยุติลงด้วยความเรียบร้อย

^{๒๗} หนังสือพิมพ์ประชาชาติไทย, ฉบับประจำวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๑๘.

หลังจากการหยุดงานครั้งใหญ่ของพนักงานบริษัทรถ เมลต์วกรุง เทพฯ ไคยานพไปแล้ว รัฐบาลก็ได้นำเนินการรวมบริษัทรถ เมลต์ทั้งหมด เข้าเป็นบริษัทมหาชนสง จำกัด โดยมีรัฐบาลเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ และโอนพนักงานลูกจ้างของบริษัทรถ เมลต์เคิมเข้าเป็นพนักงานและลูกจ้างของมหาชนสง ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นต้นไป ปรากฏว่าไม่มีปัญหาข้อขัดข้องต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานเกิดขึ้นมากมาย ที่สำคัญได้แก่การที่ราคาทรัพย์สินของบริษัทรถ เมลต์เคิมที่บริษัทมหาชนสงจะต้องชดเชยให้ให้เป็นเงินสดหรือที่ราคาเป็นหุ้นส่วน ซึ่งกระทรวงคมนาคมได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่งทำการที่ราคา เพื่อให้ความเป็นธรรมกับทุก ๆ ฝ่าย ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับเงินเคื่อนการครองชีพและสวัสดิการของลูกจ้างพนักงานของบริษัทรถ เมลต์เคิม ที่เมื่อย้ายสังกัดมาขึ้นกับบริษัทมหาชนสงแล้ว บรรดาลูกจ้างพนักงานก็พยายามที่จะเรียกร้องค่าจ้าง การครองชีพและสวัสดิการต่าง ๆ ให้เหมือนกับลูกจ้างพนักงานของรัฐวิสาหกิจอื่น ๆ ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากที่บริษัทรถ เมลต์เคิมเคยจ่ายอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเงินชดเชย ๒ เดือนกับค่าครองชีพประจำเดือน ซึ่งบริษัทมหาชนสงได้สัญญาไว้กับพนักงานลูกจ้างว่าจะให้คนละ ๓๐๐ บาท ต่อเดือนทุกคน จากข้อตกลงดังกล่าวเมื่อย่างเข้าเดือนที่ ๒ หลังจากโอนกิจการ เป็นของมหาชนสงแล้ว ปรากฏว่าบริษัทมหาชนสงยังไม่สามารถจ่ายเงินค่าครองชีพให้กับพนักงานลูกจ้างได้ จึงมีการนัดหยุดงานของบริษัทรถ เมลต์ทก่อให้เกิดความเคื่อนกรอนแก่ประชาชนเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง คือการนัดหยุดงานของบริษัทรถ เมลต์นายเลิศ พนักงานบริษัทรถ เมลต์ช้วนนายเลิศได้ชุมนุมกันนัดหยุดงานประท้วงเป็นรายแรกรวมทั้ง ๒๑ สาย เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๘ มีจำนวนพนักงานและลูกจ้างรวมกันกว่า ๓,๐๐๐ คน ปรากฏว่าตั้งแต่วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน พนักงานทั้งหมดได้มาชุมนุมกันอยู่ตามอุโมงค์ต่าง ๆ ที่ทำงานของตน แต่ไม่มีผู้ใดนำรถออก ทำให้ประชาชนและนักเรียนที่ท่องเที่ยวรถเมลต์ขาวในการไปทำงานและเรียนหนังสือ ต้องคอยรถเกลอยู่ตามป้ายรถเมลต์ต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเส้นทางสายที่ไม่มีรถเมลต์อื่น ๆ วิ่งผ่าน ต้องประสบกับความเคื่อนกรอนเป็นอย่างมาก

หลังจากนั้นพนักงานทั้งหมดได้พากันเดินทางมาที่สำนักงานใหญ่ของบริษัทนายเลิศที่ถนนเพชรบุรี และแจ้งให้บริษัทฯ ทราบว่า สาเหตุของการนัดหยุดงานในครั้งนี้เนื่องจากพนักงานและลูกจ้างทั้งหมดต้องการเงินค่าครองชีพคนละ ๓๐๐ บาทต่อเดือน ที่ทางบริษัทมหาชนสงได้ตกลงไว้ว่าจะ

จ่ายให้ทุกคนตั้งแต่เดือนที่รวมรถเมล์เข้า เป็นบริษัทเดียวกัน เป็นต้นมา ซึ่งดวงเลขมา ๒ เดือนแล้ว แต่ปรากฏว่ายังไม่ถูกจ้างพนักงานคนใดได้รับเลย จึงพร้อมใจกันหยุดงานและร่วมกันเดินทางมาเพื่อ ทวงถามเงินคังกล่าว

เพื่อเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ตัวแทนของบริษัทนายเลิศจึงได้เข้าร่วมปรึกษากับกระทรวงคมนาคม และนายกรัฐมนตรี้ได้ขอร้องให้บริษัทนายเลิศช่วยจ่ายเงินคังกล่าวสำรองไปก่อน เพราะทางบริษัทมหานครขนส่งยังไม่มียังจะจ่ายให้ และให้บริษัทมหานครขนส่งจ่ายค่าใช้คืนให้พร้อม ทั้งคอกเบี้ยในภายหลัง^{๒๘} ซึ่งทางบริษัทนายเลิศก็ตกลงยินยอมปฏิบัติตาม และได้นำเงินคังกล่าวมาจ่ายให้แก่พนักงานโดยนำมาจ่ายที่สำนักงานใหญ่และตามอุรุตกต่าง ๆ จนถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. จึงเสร็จเรียบร้อย การนัดหยุดงานจึงสลายตัวลงและพนักงานกลับเข้าทำงานต่อไปในตอนเช้าวันรุ่งขึ้น

ครั้งที่ ๕ การหยุดงานของการรถไฟ

ในช่วงระยะเวลาระหว่างการปฏิบัติงานของรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ปรากฏว่าได้มีกรณีพิพาทแรงงานและการนัดหยุดงานของรัฐวิสาหกิจที่เป็นสาธารณูปโภคเกิดขึ้นหลาย ครั้ง เช่นกัน ทั้ง ๆ ที่กฎหมายแรงงานไม่ยินยอมให้มีการนัดหยุดงานเกิดขึ้น แต่การนัดหยุดงานที่เกิดขึ้นมักจะมีช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เพียง ๑ - ๓ วัน และหยุดงานเฉพาะคนงานในส่วนที่ไม่ทำให้ ประชาชนต้องเดือดร้อน แต่ก็ปรากฏว่ายังมีคนงานส่วนหนึ่งของการรถไฟได้ทำการหยุดงานและเขา ชัดขวางมิให้ขบวนรถไฟออกวิ่ง ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนทั่วไปเป็นอันมาก จึงควรถือ ได้ว่าเป็นการนัดหยุดงานที่สำคัญครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๑๘

การนัดหยุดงานของคนงานการรถไฟในครั้งนี้ เกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยคนงานแผนกขอมรถจักรซึ่งมีโรงงานใหญ่อยู่ที่มวกะสันและบางซ้อมีคนงานประมาณ ๓,๐๐๐ กว่า คน ใ้หยุดงานและยื่นขอเสนอให้แก่การรถไฟถึง ๒๗ ข้อ ที่สำคัญได้แก่การขอขึ้นค่าครองชีพซึ่งได้ รั้อยู่คนละ ๒๕๐ บาทต่อเดือน ขอเพิ่มอีกคนละ ๒๐๐ บาท เป็นเดือนละ ๔๕๐ บาท นอกนั้นเป็น เรื่องเกี่ยวกับการขอปรับหลักสูตรฝ่ายการช่างเสียใหม่และค่านสวัสดิการต่าง ๆ

^{๒๘} กองวิชาการและวางแผน กรมแรงงาน, เรื่องเดิม, หน้า ๓๐.

การเรียกร้องของพนักงานรถไฟในครั้งนี้เนื่องมาจากการเรียกร้องครั้งก่อน ๆ ทั้งในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ เช่นการขอให้กระทรวงคมนาคมสั่งการให้การรถไฟให้สิทธิตามกฎหมายแก่ลูกจ้างและพนักงานรถไฟ เรื่องวันหยุดพักผ่อนประจำปี และวันหยุดตามประเพณีและขอให้ทบวงมติ กรม. เกี่ยวกับนโยบายให้พนักงานลูกจ้างรัฐวิสาหกิจอยู่ภายใต้กฎหมายแรงงานเสียใหม่ เพราะไม่ได้รับความเป็นธรรมเหมือนกับคนงานทั่ว ๆ ไปในการนัดหยุดงาน ซึ่งขอเรียกร้องเหล่านี้คนงานได้เรียกร้องไปตั้งแต่ปี ๒๕๑๓ และในต้นปี ๒๕๑๔ นอกจากนั้นยังมีปัญหาเกี่ยวกับสภาพการจ้างงานของพนักงานหัวรถจักร ซึ่งไม่เป็นไปตามกฎหมายแรงงาน และสวัสดิการต่าง ๆ เช่นขอให้การรถไฟมีทันตแพทย์ แพทย์เกี่ยวกับหู ตา จมูก บริการแก่พนักงาน คนงาน และครอบครัว การช่วยเหลือค่าเล่าเรียนบุตรขอให้ช่วยเหลือจนถึงระดับปริญญาตรี รวมทั้งการขอให้ช่วยออกการรักษาพยาบาลให้ทั้งหมดของพนักงานตั้งแต่ระดับต่ำกว่าชั้นตรีลงมา ให้เหมือนกับข้าราชการทั่ว ๆ ไปอีกด้วย ฯลฯ

หลังจากคนงานได้ยื่นขอเรียกร้องในการหยุดงานไปแล้ว เหตุการณ์ได้เริ่มทวีความรุนแรงขึ้นในวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน โดยคนงานได้กักหัวรถจักรที่จะมาพ่วงขบวนรถโดยสารไม่ไหมที่สถานีหัวลำโพง โดยเริ่มจากขบวนรถกรุงเทพฯ - สุโขทัย เป็นสายแรก ซึ่งจะต้องออกจากสถานีหัวลำโพงเวลา ๑๖.๐๐ น. ต่อจากนั้นขบวนรถสายต่าง ๆ ก็ถูกกักตามลำดับ ได้แก่ขบวนรถด่วนกรุงเทพฯ - เชียงใหม่ (ออกเวลา ๑๗.๐๕) ขบวนรถเร็วกรุงเทพฯ - นครศรีธรรมราช (ออกเวลา ๑๗.๓๐ น.) ขบวนรถเร็วกรุงเทพฯ - อุบล (ออกเวลา ๑๘.๓๐ น.) ขบวนรถพิเศษกรุงเทพฯ - หาดใหญ่ (ออกเวลา ๑๘.๓๐ น.) ขบวนรถด่วนกรุงเทพฯ - หนองคาย (ออกเวลา ๑๙.๑๐ น.) ขบวนรถด่วนกรุงเทพฯ - อุบล (ออกเวลา ๑๙.๓๐ น.) ขบวนรถธรรมดากรุงเทพฯ - พิษณุโลก (ออกเวลา ๑๙.๐๐ น.) ขบวนรถกรุงเทพฯ - พิษณุโลก (ออกเวลา ๑๙.๔๐ น.) และขบวนรถกรุงเทพฯ - นครราชสีมา (ออกเวลา ๑๗.๓๐ น.)

ขบวนรถดังกล่าวบางขบวนก็ถูกยึดหัวรถจักรจากบางซื่อและมักกะสัน มีให้หัวรถจักรมาพ่วงขบวนรถโดยสารที่จอดรออยู่ที่หัวลำโพง ส่วนบางขบวนเช่นสายกรุงเทพฯ - หนองคาย และสาย

กรุงเทพฯ — อุดม ซึ่งรับผู้โดยสารกลับจากหนองคาย และอุดม เขากรุงเทพฯ และจะตองนำขบวน
รถมารับผู้โดยสารใหม่ที่สถานีกรุงเทพฯ — กลับไปหนองคายและอุดม ปรากฏว่าไถ่ถูกคนงานยัด
ขบวนรถไฟทั้งขบวนที่สถานีบางซื่อ ผู้โดยสารจึงตองลงที่สถานีบางซื่อทั้งหมด และหาทางเดินทางกลับ
เขากรุงเทพฯ กันเอง แต่มีบางส่วนกลับโดยรถดีเซลรางซึ่งการรถไฟได้จัดออกมาบริการผู้โดยสาร
เป็นกรณีพิเศษ สำหรับขบวนรถอื่น ๆ ยกเว้นสายกรุงเทพฯ — นครราชสีมา ปรากฏว่าผู้โดยสารได้
ขึ้นที่และขึ้นไปนั่งบนขบวนรถหมดแล้ว เมื่อการรถไฟประกาศงดการเดินรถถึง ๑๐ สาย ตามที่กล่าว
จึงเกิดการโกลาหลอดหมานขึ้น เพราะผู้โดยสารจะตองดำเนินการแลกตั๋วคืนและหาวิธีเดินทางไปสู่
จุดหมายด้วยวิธีอื่น สำหรับทางคานสถานีธนบุรี ปรากฏว่ามีคนงานกลุ่มหนึ่งไปขัดขวางขบวนรถเร็ว
ธนบุรี — สุโขทัย เพื่อไม่ให้ออกเช่นกัน แกนนำสถานีธนบุรีได้เขาเจรจาชอรองไว้จนคนงาน
เขาใจและปล่อยให้รถออกไปได้ ซึ่งนับว่าเป็นรถเพียงขบวนเดียวที่สามารถออกเดินทางไปได้ในตอน
เย็นวันนั้น

สำหรับทางคานผู้บริหาร ปรากฏว่าในตอนเย็นวันที่ ๑๓ พ.ย. นั้นเอง พล.ท. ทวน สาคกริกา-
นนท์ ผู้ว่าการรถไฟในขณะนั้นได้เชิญตัวแทนคนงานมาพบและชี้แจงว่าคณะกรรมการรถไฟกำลังจะ
เริ่มพิจารณาการร้องง้ออยู่แต่ในวันรุ่งขึ้นที่ ๑๔ พ.ย. แต่จะเพิ่มขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับคณะรัฐมนตรี
ว่าจะเห็นสมควรให้เพิ่มขึ้นใดเท่าใด เพราะการรถไฟจะตองเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอีกถึงปีละ ๓๐
ล้านบาท พร้อมกันนั้นการรถไฟก็ได้ออกประกาศเป็นทางการ แจ้งให้ประชาชนได้ทราบวาทั้งแต่
เวลา ๑๗.๐๐ น. ของวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ เป็นต้นไป จะไม่มีขบวนรถไฟเขาออกจากสถานี
กรุงเทพฯธนบุรี ส่วนจะเปิดเดินได้เมื่อไรนั้นการรถไฟจะประกาศให้ทราบต่อไป

จากการหยุดงานและการเข้ายึดหัวรถจักรและขบวนรถสายต่าง ๆ ของคนงานรถไฟในครั้งนี้
นี้ ได้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนเป็นอันมาก โดยเฉพาะในวันแรกของการหยุดงานคือใน
ตอนเย็นของวันที่ ๑๓ พ.ย. ๑๔ เพราะประชาชนจำนวนหลายพันคนได้ขึ้นรถไฟโดยสารขึ้นไปนั่งรออยู่บน
รถแล้ว จึงตองคืนตั๋วและหาวิธีเดินทางด้วยพาหะอย่างอื่น เป็นการเสียเวลาและก่อให้เกิดความยุ่ง

^{๓๐} หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, ฉบับเดียวกัน.

ยากแก่ประชาชน และการรถไฟเองเป็นอย่างยิ่ง หลังจากนั้นการรถไฟได้รับเปิดการประชุมคณะกรรมการรถไฟเพื่อแก้ไขปัญหาคือรับควมในวันที่ ๑๔ พ.ย. ๑๘ ผลการประชุมปรากฏว่าคณะกรรมการรถไฟให้เพิ่มค่าครองชีพอีกเพียงคนละ ๕๐ บาทต่อเดือนเท่านั้น เมื่อรวมกับเงินที่ได้เคยเดิม ๒๕๐ บาท จะเท่ากับเดือนละ ๓๐๐ บาท ซึ่งเท่ากับรัฐวิสาหกิจอื่น ๆ โดยทั่วไป และให้เริ่มตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๑๕ เป็นต้นไป พร้อมกับนั้นคณะกรรมการรถไฟก็ได้มีมติให้คนงานกลับเข้าทำงานตามปกติ และให้รถไฟทุกขบวนออกวิ่งตามเวลาเช่นเดิม ตั้งแต่เมื่อวันที่ ๑๔ พ.ย. เป็นต้นไป โดยให้จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจมาอารักขาขบวนรถทุกขบวน และขอคำสั่งจากทหารและตำรวจไปช่วยดูแลรักษาความสงบบริเวณที่คนงานชุมนุมกันอยู่ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดความวุ่นวายขึ้นอีก พร้อมกับนั้นก็ได้ส่งเจ้าหน้าที่ไปเจรจากับคนงานเพื่อเอาหัวรถจักรออกมาจากโรงงานได้สำเร็จ สามารถให้ขบวนรถออกวิ่งได้ในตอนเย็นวันที่ ๑๔ นั้นเอง

สำหรับทางด้านคนงาน หลังจากได้ทราบมติขอทดลองของการรถไฟแล้ว บรรดาหัวหน้าคนงานกลุ่มที่ใหญ่คนงานได้ไปประชุมชี้แจงคนงานที่โรงจักรบางซื่อและโรงงานมักกะสัน ปรากฏว่าคนงานส่วนใหญ่ทั้งของโรงจักรบางซื่อ โรงจักรธนบุรี โรงซ่อมรถพวงและรถดีเซลรางหัวดำโพง ตลอดจนคนงานของโรงงานมักกะสัน ได้ยินยอมทยอยกันกลับเข้าทำงานตั้งแต่วันที่ ๑๕ จนถึงวันที่ ๑๖ พ.ย. ๑๘ ยังคงเหลือคนงานจากโรงงานมักกะสันอีกเพียงร้อยกว่าคนเท่านั้นที่ยังคงยืนยันไม่ยอมกลับเข้าทำงาน โดยอ้างว่ากลัวความผิดและเกรงว่าการรถไฟจะหักเงินค่าจ้างในระหว่างที่พวกคนหยุดงานประท้วง แต่รับรองว่าจะไม่มีการกระทำใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนอีก

นอกจากนี้ของคณะกรรมการรถไฟให้คนงานกลับเข้าทำงานแล้ว จากผลการประชุมของสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจในวันที่ ๑๖ พ.ย. ก็มีมติให้คนงานรถไฟกลับเข้าทำงานตามปกติเช่นกัน แต่ขอแนะว่า หากรัฐบาลมีการจับกุมหรือลงโทษผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนัดหยุดงานในครั้งนี้ แม้แต่เพียงคนเดียว สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจและเอกชน ๓๗ แห่ง จะหยุดงานพร้อมกันทันที^{๓๑}

^{๓๑} หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับประจำวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๘.

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากคนงานที่ยังเหลือจับกลุ่มประท้วงอยู่มีก่ละล้มมีจำนวนน้อยมาก สหภาพแรงงานรถไฟแห่งประเทศไทยจึงประกาศถอนตัวออกจากการชุมนุมและไม่สนับสนุนการชุมนุมอีกต่อไป กลุ่มหยุดงานที่ยังเหลืออยู่จึงต้องสลายตัวกลับเข้าทำงานในท่ายที่สุก

ถึงแม้ว่าในปี ๒๕๑๘ จะมีการหยุดงานเกิดขึ้นถึง ๒๔๑ ครั้ง และมีการร้องทุกข์เกิดขึ้นถึง ๔,๖๘๖ ราย แต่ปัญหาใหญ่ในการหยุดงานและขอเรียกร้องในการร้องทุกข์มีลักษณะเช่นเดียวกับปีก่อน ๆ คือในปี ๒๕๑๘ จากขอร้องทุกข์ของลูกจ้างทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคซึ่งมีอยู่ทั้งหมด ๑,๖๖๑ ราย ลูกจ้างเกี่ยวของ ๕,๕๕๕ คน หรือร้อยละ ๓๕.๔ ของขอร้องทุกข์ทั้งหมด ประมาณครึ่งหนึ่งของขอร้องทุกข์เป็นเรื่องเงินค่าชดเชยที่นายจ้างไม่จ่ายให้หรือจ่ายให้ไม่ครบตามกฎหมายกำหนด ประมาณ ๑ ใน ๓ เป็นเรื่องค่าจ้างที่นายจ้างค้างจ่ายหรือจ่ายให้ไม่ถูกต้องตามที่ใดตกลงไว้กับลูกจ้าง ส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่าดวงเวลาและค่าทำงานในวันหยุดร้อยละ ๕ เท่ากัน เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ลูกจ้างที่ทำงานในอุตสาหกรรมการผลิต พาณิชยกรรม บริการและการก่อสร้างมาร้องเรียนมากกว่า อุตสาหกรรมประเภทอื่น เรื่องที่ร้องเรียนส่วนมากร้อยละ ๕๕ เป็นเรื่องค่าชดเชยร้อยละ ๒๓ เป็นเรื่องค่าจ้าง เรื่องอื่น ๆ มีไม่เกินร้อยละ ๑ (ดูตารางที่ ๑๓)

ปัญหาในการนัดหยุดงานในปี ๒๕๑๘ เกิดขึ้นในเขตนครหลวงมากที่สุด ถึงร้อยละ ๕๕ ภาคกลางยกเว้นนครหลวงร้อยละ ๑๘ ภาคใต้ร้อยละ ๑๑ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ ๘ และภาคเหนือร้อยละ ๔ ปรากฏว่าอุตสาหกรรมการผลิตยังคงเป็นอุตสาหกรรมที่มีการพิพาทแรงงานและการนัดหยุดงานมากเป็นอันดับ ๑ คือร้อยละ ๖๖ รองลงมาได้แก่การคมนาคมขนส่ง และคลังสินค้า ร้อยละ ๘ พาณิชยกรรมร้อยละ ๗ และการก่อสร้างร้อยละ ๕ สาเหตุหรือขอเรียกร้องส่วนใหญ่ยังคงมีลักษณะเหมือนปีที่ผ่านมา ๆ มาคือ เรื่องค่าจ้าง สวัสดิการ ระเบียบข้อบังคับและการบริหารงานของนายจ้าง^{๓๖} (ดูตารางที่ ๑๔)

สำหรับการเลิกจ้างและการประสูติอันตรายจากการทำงานในปี ๒๕๑๘ มีลูกจ้างที่ถูกปลด

^{๓๖} เรื่องเดิม, หน้า ๒๘ - ๒๙.

ออกจางานและเลิกจ้างโดยไม่มีความผิด ๑๐,๗๘๖ คน จากสถานประกอบการ ๒,๖๔๒ แห่ง เป็น
 สถานประกอบการที่ปลดลูกจ้างออกจางานโดยมีสาเหตุเกี่ยวเนื่องจากการพิพาทแรงงาน และไม
 สามารถเจรจากดลงกันได้ ๑๕ ราย ลูกจ้างเกี่ยวของ ๖๕๓ คน ส่วนที่เหลืออีก ๑๐,๐๕๓ คน เป็น
 ลูกจ้างที่นายจ้างปลดออกจางานด้วยสาเหตุอื่น เฉพาะในเขตกรุงเทพฯ มีลูกจ้างถูกเลิกจ้างทั้งสิ้น
 ๓,๒๐๗ คน จากสถานประกอบการ ๑,๒๓๐ แห่ง อุตสาหกรรมที่มีการเลิกจ้างมากที่สุดคืออุตสาหกรรม
 การผลิต รองลงมาได้แก่พาณิชย์กรรม บริการการก่อสร้างและการขนส่ง (ดูตารางที่ ๑๕)

การประสบนัยตรายทั้งปี ๒๕๑๘ ปรากฏว่ามีผู้ประสบนัยตรายถึง ๕,๔๕๕ ราย ถึงขั้นทำงาน
 ไม่ได้ชั่วคราว ๔,๔๗๕ ราย (๘๒.๑ %) สถานบริการบางส่วน ๗๖๔ ราย (๑๓.๓ %) สถานบริการ
 โดยสิ้นเชิง ๑๗ ราย (๐.๓ %) และเสียชีวิต ๒๓๕ ราย (๔.๓ %) ขอพิพาทพิจารณาคือ จำนวนผู้
 ประสบนัยตรายจากการทำงานมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นทุกปี เมื่อเปรียบเทียบระหว่างปี ๒๕๑๗ และ ๒๕๑๘
 จำนวนผู้ประสบนัยตรายเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๓๕.๖ เสียชีวิตเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๗.๕ และบริการบางส่วน
 เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ สิ่งที่เป็นเหตุให้เกิดการประสบนัยตรายส่วนใหญ่ได้แก่ สิ่งของกระแตก อันตราย
 จากเครื่องจักร รถ เครื่องมือและของหล่นทับ ฯลฯ (ดูตารางที่ ๑๖ - ๑๗)

ในสมัยรัฐบาลของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช มีข้อพิจารณาบางประการที่อาจจะเป็นสาเหตุ
 หนึ่งที่มีผลทำให้การพิพาทแรงงานของปี ๒๕๑๘ ลดลงจากปี ๒๕๑๗ ถึง ๑๑๖ ครั้ง ที่สำคัญได้แก่การ
 ออก พ.ร.บ. แรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๘ เป็นต้นไป
 พ.ร.บ. ฉบับนี้ ได้แก้ไขตัดแปลงมาจากประกาศคณะปฏิวัติที่ ๑๐๓ เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่ง
 ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗ ซึ่งตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ให้สิทธิต่าง ๆ ทั้งแก่นายจ้างและลูกจ้าง
 เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการรวมตัวกันจัดตั้งองค์การ เพื่อพิทักษ์ประโยชน์ของแต่ละ
 ฝ่าย รัฐบาลในขณะนั้นจึงได้มีมติให้จัดตั้งคณะกรรมการชั้นชุดหนึ่ง ชื่อว่าคณะกรรมการพิจารณาปรับ
 บรุงกฎหมายแรงงาน ประกอบด้วยผู้แทนนายจ้าง ผู้แทนลูกจ้าง นักวิชาการ และสมาชิกสภานิติบัญญัติ
 รวม ๒๕ คน ให้รวมพิจารณาแก้ไขปรับปรุงกฎหมายแรงงานสัมพันธ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์

แรงงานของประเทศ และสอดคล้องกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย^{๓๓} โดยมีบท
บัญญัติที่สำคัญอยู่ ๓ ประการ ดังนี้

๑. การเรียกร้องและการระงับข้อพิพาทแรงงาน

กำหนดให้นายจ้างและลูกจ้างที่ประสงค์จะขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการ
จ้าง ยื่นขอเรียกร้องต่อกฝ่ายหนึ่งและหาทางเจรจาตกลงกันภายใน ๓ วัน หากการเจรจาตกลง
กันไม่ได้ ให้ลูกกรณีเสนอขอพิพาทต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเจรจาไกล่เกลี่ย หากไกล่เกลี่ยแล้วไม่อาจ
จะตกลงกันได้ก็ขอ เจ้าหน้าที่ที่จะเสนอให้ลูกกรณีตั้งผู้ชำนัดชั้นช้ชาติ (ถ้าเป็นกิจการสาธารณูปโภคที่กฎ
หมายกำหนด ให้คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์เป็นผู้ช้ชาติ) และเมื่อตกลงกันได้แล้ว ไม่ว่าจะตกลง
กันเอง หรือเจ้าหน้าที่ไกล่เกลี่ยหรือผู้ช้ชาติก็ตาม นายจ้างหรือผู้ช้ชาติจะต้องนำข้อตกลงหรือข้อช้ชาติ
ไปจดทะเบียนต่อกรมแรงงานภายในเวลาที่กำหนด

หากเจ้าหน้าที่เขาไกล่เกลี่ยครบกำหนด ๕ วันแล้ว ยังตกลงกันไม่ได้และไม่มีการตั้งผู้ช้ชาติ
นายจ้างจะปิดงานหรือลูกจ้างจะหยุดงานทันทีไม่ได้ จนกว่าจะตกลงแจ้งให้หนังสือให้เจ้าหน้าที่และลูก
กรณีได้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๒๔ ชั่วโมง นอกจากนั้น พ.ร.บ.ฉบับใหม่ยังเปิดโอกาสให้
สมาคมนายจ้างหรือสหภาพแรงงาน เรียกร้องต่อกฝ่ายหนึ่งแทนนายจ้างหรือลูกจ้างที่เป็นสมาชิกได้
โดยจำนวนสมาชิกซึ่งเป็นผู้จ้างจะต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของลูกจ้างทั้งหมด สำหรับ
นายจ้างที่มีลูกจ้างตั้งแต่ ๒๐ คนขึ้นไป จะต้องจัดทำข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างไว้เป็นหลักฐาน
โดยมีรายละเอียดตามสมควร เช่นในเรื่องเงื่อนไขการจ้างหรือการทำงาน กำหนดวันเวลาทำงาน
ค่าจ้าง การเลิกจ้าง สวัสดิการ การยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ของลูกจ้าง เป็นต้น

๒. ความสัมพันธ์ระหว่งนายจ้างกับลูกจ้าง

บทบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ ๒๕๑๔ ได้กำหนดให้สถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ ๕๐ คน

^{๓๓} กรมแรงงาน, "กฎหมายแรงงานสัมพันธ์ ฉบับ ๒๕๑๔", วารสารแรงงานสัมพันธ์ ปีที่
๒๗, ฉบับที่ ๑ - ๒, (มกราคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔), หน้า ๑๔.

ขึ้นไป ลูกจ้างอาจจัดตั้งคณะกรรมการลูกจ้างเพื่อปรึกษาหารือกับนายจ้างได้ และได้รับการรับรองตามกฎหมาย ให้มีการประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณาข้อร้องทุกข์ของลูกจ้าง จัดสวัสดิการแก่ลูกจ้าง และหาทางระงับข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างเป็นประจำในเรื่องเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนรวมของทั้งสองฝ่าย คณะกรรมการนี้จะช่วยเหลือเสริมสร้างความสัมพันธ์ช่วยให้นายจ้างได้รู้ถึงความต้องการของลูกจ้างและลูกจ้างก็มีโอกาสได้เสนอแนะข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์และความต้องการของฝ่ายตนได้

๓. การจัดตั้งองค์การของฝ่ายนายจ้างและลูกจ้าง

พ.ร.บ. แรงงานสัมพันธ์ เปิดโอกาสให้ฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างมีสิทธิรวมตัวกันในกลุ่มอาชีพเดียวกันจัดตั้งเป็นองค์การได้ เพื่อให้ความรู้ความช่วยเหลือและคุ้มครองมวลสมาชิก และส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง องค์การฝ่ายนายจ้าง เรียกว่า สมาคมนายจ้าง องค์การฝ่ายลูกจ้าง เรียกว่าสหภาพแรงงาน และให้ความสะดวกในการจัดตั้งองค์การให้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ที่องค์การทั้งของลูกจ้างและนายจ้างตั้งแต่ ๒ องค์การขึ้นไป ยังสามารถรวมกันจัดตั้งเป็นองค์การ อีกระดับหนึ่งที่ใหญ่กว่าคือสหพันธ์นายจ้างและสหภาพแรงงานได้ ^{๓๔}

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔ - ๑๘.

ตารางที่ ๑๓ (ต่อ)

ปี เรื่องที่ ร้องทุกข์	๒๕๑๔		๒๕๑๕		๒๕๑๖		๒๕๑๗		๒๕๑๘	
	สถาน ประ- กอบการ	คน งาน	สถาน ประ- กอบการ	คน งาน	สถาน ประ- กอบการ	คน งาน	สถาน ประ- กอบการ	คน งาน	สถาน ประ- กอบการ	คน งาน
	จำนวน		จำนวน		จำนวน		จำนวน		จำนวน	
รวม	๖๘๘	๒,๕๙๐	๘๘๘	๓,๔๖๐	๑,๑๐๔	๒,๕๘๕	๑,๕๗๙	๔,๘๒๔	๑,๖๖๑	๕,๕๕๕
ข้าราชการ	๒๔๕	๖๑๓	๓๐๔	๓๓๕	๓๗๗	๕๒๑	๗๗๘	๑,๗๘๔	๕๗๕	๑,๔๓๕
จ้าง	๓๑๖	๑,๖๕๖	๓๓๙	๒,๑๓๕	๔๔๗	๑,๕๖๓	๔๓๑	๒,๐๔๐	๓๗๓	๒,๑๒๖
เงินสะสม	๒	๒	๔	๕	๓๒	๑๘	๑๓	๑๔	๑๐	๑๐
เงินประกัน	๙	๑๑	๑๐	๑๔	๑๘	๒๖	๑๒	๑๒	๔	๕
ขาดวงเวลา	๒๕	๖๔	๕๕	๕๕๕	๓๘	๑๕๑	๒๕	๘๕	๑๐	๑๑
ไม่ได้รับความ เป็นธรรม	--	--	--	--	--	๑	--	--	--	--
ขอกลับเข้าทำงาน	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
การรักษาพยาบาล	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
ค่าทำงานในวันหยุด	๑	๑	--	--	๑	๓๓	๒๕	๕๓	๒๐	๑๓๕
สาเหตุหลายกรณี	๕๖	๒๓๓	๑๓๕	๓๒๒	๑๑๐	๒๖๘	๒๒๓	๗๒๐	๒๔๕	๑,๔๖๖
อื่น ๆ	--	--	--	๓๕	๕๑	--	๖๐	๙๗	๒๐	๒๗

ที่มา : กองวิชาการและวางแผน กรมแรงงาน

ตารางที่ ๑๔

ขอเรียกร้องและสาเหตุในการพิพาทแรงงาน
(แสดงจำนวนรอยละของการพิพาทแรงงานที่เกิดขึ้นในปี ๒๕๑๖ - ๒๕๑๘)

ขอเรียกร้อง/สาเหตุในการพิพาท แรงงาน	รอยละของจำนวนการพิพาท แรงงานที่เกิดขึ้นใน พ.ศ.			รอยละของการเปลี่ยนแปลง ระหว่างปี พ.ศ.	
	๒๕๑๖	๒๕๑๗	๒๕๑๘	๒๕๑๖	๒๕๑๗
				๒๕๑๗	๒๕๑๘
รวม	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	-	-
ค่าจ้างค่าครองชีพ	๓๘.๒	๒๕.๕	๔๒.๖	- ๓๕.๐	+ ๒๗.๑
สวัสดิการต่าง ๆ	๒.๓	๖.๑	๒๕.๗	+๑๖๕.๒	+๓๒๑.๓
การบริหารงานของนายจ้าง	๑๘.๓	๕๕.๐	๒๒.๘	+๑๓๓.๒	- ๘๘.๑
การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองฯ	๓๘.๑	๒๓.๘	๘.๖	- ๓๑.๘	- ๘๐.๓
อื่น ๆ	๕.๑	-	๘.๒	-	-

ที่มา : ฝ่ายวิจัยแรงงาน กองวิชาการและวางแผน

ตารางที่ ๑๕

แสดงจำนวนสถานประกอบการที่ปลดลูกจ้างและจำนวนลูกจ้างที่ถูกปลดออกจากจำแนกตามอุตสาหกรรม
ในเขตกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๓ - ๒๕๑๘

ลำดับ ที่	อุตสาหกรรม	พ.ศ. ๒๕๑๓		พ.ศ. ๒๕๑๔		พ.ศ. ๒๕๑๕	
		จำนวน สถานประ กอบการ	จำนวน ลูกจ้าง	จำนวน สถานประ กอบการ	จำนวน ลูกจ้าง	จำนวน สถานประ กอบการ	จำนวน ลูกจ้าง
๐	รวม	๓๖๘	๗๑๔	๓๔๑	๗๒๒	๒๒๘	๑,๐๕๕
๑	การผลิต	๕๗	๒๖๕	๑๑๖	๑๕๗	๒๓๔	๓๖๔
๒	การไฟฟ้า ก๊าซ ประปา	๑๓	๑๔	๑๑	๒๑	๑๖	๒๓
๓	การก่อสร้าง	๗๕	๑๕๕	๗๖	๑๕๑	๕๒	๒๖๓
๔	การขายส่ง ขายปลีก ภัตตาคารและโรงแรม	๖๗	๘๕	๕๑	๘๘	๑๑๕	๑๖๕
๕	การบริการการเงิน ประกันภัยธุรกิจ	๒๒	๒๔	๒๔	๒๖	๖๐	๕๓
๖	การบริการชุมชน สังคมและส่วนบุคคล						
๗	การขนส่ง คลังสินค้า และคมนาคม	๒๒	๒๘	๒๖	๓๐	๓๕	๔๖
๘	อื่น ๆ	๖๘	๑๓๗	๓๕	๒๐๕	๗๒	๑๓๗

ตารางที่ ๑๕ (ต่อ)

ลำดับ ที่	อุตสาหกรรม	พ.ศ. ๒๕๑๖		พ.ศ. ๒๕๑๗		พ.ศ. ๒๕๑๘	
		จำนวน สถานประ กอบการ	จำนวน ลูกจ้าง	จำนวน สถานประ กอบการ	จำนวน ลูกจ้าง	จำนวน สถานประ กอบการ	จำนวน ลูกจ้าง
		๐	รวม	๗๐๘	๑,๕๕๐	๑,๒๕๘	๒,๗๘๒
๑	การผลิต	๒๗๔	๗๒๖	๒๗๘	๑,๐๗๑	๘๒๖	๑,๗๐๕
๒	การไฟฟ้า ก๊าซ ประปา	๑๒	๒๔	—	—	๖	๑๐
๓	การก่อสร้าง	๑๐๑	๒๔๔	๘๘	๑๖๗	๑๐๑	๓๑๘
๔	การขายส่ง ขายปลีก ภัตตาคารและโรงแรม	๕๔	๑๐๗	๒๖๘	๓๘๘	๒๘๔	๕๖๔
๕	การบริการการเงิน ประกันภัยธุรกิจ	๕๔	๑๑๐	๒๗๔	๖๖๔	๒๔๖	๕๕๖
๖	การบริการชุมชน สังคมและสภามุสลิม						
๗	การขนส่ง คลังสินค้า และคมนาคม	๔๑	๘๐	๖๒	๑๑๓	๘๕	๑๕๘
๘	อื่น ๆ	๕๓	๑๕๖	๘๘	๒๕๕	๗๖	๑๐๔

ที่มา : ฝ่ายวิจัยแรงงาน กองวิชาการและวางแผน กรมแรงงาน

ตารางที่ ๑๖

การประสมอัตรารายซึ่ง เรียบร้อย เงินค่าทดแทนและจำนวนเงินค่าทดแทนที่ลูกจ้างได้รับในกรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๐๕ - ๒๕๑๐

ปี	ลักษณะของการ		รวม		ตาย		ทำงานไม่ไ้ชั่วคราว	
	ประสม อัตราราย	จำนวนผู้ ประสม	จำนวนเงิน	จำนวนผู้ ประสม	จำนวนเงิน	จำนวนผู้ ประสม	จำนวนเงิน	
		อัตราราย	ค่าทดแทน	อัตราราย	ค่าทดแทน	อัตราราย	ค่าทดแทน	
๒๕๐๕	๑๓๕	๑,๓๐๒,๑๔๒	๓๒	๑,๐๕๕,๐๕๒	๕๒	๓๕,๑๐๘		
๒๕๑๐	๒๒๑	๒,๒๓๑,๓๐๒	๓๘	๑,๖๑๘,๑๕๖	๑๐๐	๖๘,๗๒๐		
๒๕๑๑	๓๑๔	๔,๑๒๓,๑๓๑	๗๓	๓,๒๕๓,๔๓๗	๑๒๓	๙๒,๕๖๗		
๒๕๑๒	๓๘๒	๓,๖๕๑,๐๖๔	๖๖	๒,๕๒๘,๖๗๕	๑๖๑	๑๒๐,๘๕๘		
๒๕๑๓	๓๖๑	๓,๖๗๒,๐๖๕	๕๗	๒,๗๖๔,๖๒๕	๑๐๔	๑๕๗,๓๒๓		
๒๕๑๔	๔๑๕	๓,๔๗๕,๘๘๕	๗๐	๒,๕๘๖,๕๐๖	๒๐๕	๒๑๖,๗๒๓		
๒๕๑๕	๕๒๔	๔,๒๔๔,๓๖๔	๕๘	๒,๖๐๒,๕๕๐	๒๖๘	๒๐๒,๐๐๒		
๒๕๑๖	๑,๐๗๕	๑๑,๔๕๒,๙๘๑	๑๒๔	๖,๗๗๔,๔๗๔	๕๓๐	๕๕๓,๔๒๕		
๒๕๑๗	๓,๖๕๐	๒๓,๔๑๓,๔๕๗.๕๕	๑๓๑	๑๐,๕๘๒,๒๕๐.๐๔	๒,๕๖๐	๖,๐๗๒,๔๕๗.๒๕		
๒๕๑๘	๔,๕๕๘	๓๐,๖๓๖,๓๕๕.๓๓	๑๖๓	๑๓,๓๕๘,๑๒๘.๓๔	๔,๑๐๐	๗,๕๕๔,๘๕๒.๐๔		

ตารางที่ ๑๖ (ตจ)

ปี	ลักษณะของการ ประสบ อันตราย	พิการบางส่วน		พิการโดยสิ้นเชิง	
		จำนวนผู้ ประสบ อันตราย	จำนวนเงิน ค่าทดแทน	จำนวนผู้ ประสบ อันตราย	จำนวนเงิน ค่าทดแทน
		๒๕๐๘	๕๔	๑๒๕,๑๘๒	๑
๒๕๑๐	๘๒	๓๑๘,๔๓๐	๑	๒๘,๐๘๐	
๒๕๑๑	๑๐๗	๖๖๘,๐๖๖	๑๑	๓๑๗,๗๖๑	
๒๕๑๒	๑๐๙	๔๐๒,๑๙๖	๖	๑๖๑,๓๓๒	
๒๕๑๓	๑๑๓	๔๙๖,๖๓๗	๗	๒๑๓,๒๘๔	
๒๕๑๔	๑๓๓	๕๓๘,๘๐๙	๗	๑๓๗,๘๖๖	
๒๕๑๕	๑๙๑	๑,๒๐๑,๓๙๑	๗	๒๓๘,๓๘๑	
๒๕๑๖	๔๐๑	๒,๗๒๐,๒๔๙	๑๖	๑,๓๔๕,๖๓๓	
๒๕๑๗	๕๑๑	๕,๕๙๒,๐๓๒.๕๐	๑๘	๗๖๖,๗๑๗.๒๐	
๒๕๑๘	๖๙๑	๗,๕๒๒,๙๙๔.๐๐	๔	๑,๕๐๐,๓๕๐.๙๕	

ที่มา : กองวิชาการและวางแผน กรมแรงงาน

ตารางที่ ๑๗
เปรียบเทียบการประสบอันตรายเนื่องจากการทำงาน
ระหว่างปี ๒๕๑๗ - ๒๕๑๘

รายการ	ปี ๒๕๑๗	ปี ๒๕๑๘	ร้อยละการเพิ่มลด
รวม	๔,๐๒๒	๕,๔๕๔	๓๕.๖
เสียชีวิต	๒๐๐	๒๓๕	๑๗.๕
บริการโดยสิ้นเชิง	๒๘	๑๘	๑๗.๕
บริการบางส่วน	๖๕๘	๗๒๔	๑๐.๐
ทำงานไม่ไ้ชั่วคราว	๓,๑๓๖	๔,๔๗๗	๔๒.๘

ที่มา : ฝ่ายวิจัยแรงงาน กองวิชาการและวางแผน กรมแรงงาน

สรุป

ในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช การดำเนินงานของรัฐบาลได้เปลี่ยนไปจากสมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ คือมีลักษณะเชิงก้าวขึ้น และไม่ยอมตามกลุ่มกรรมกรโดยง่าย จึงจะเห็นได้จากการใช้กำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าดำเนินการกับกรรมกรในการนัดหยุดงานของบริษัท สแตนคาร์คการเมนต์ การชุมนุมของคนงานไทยการ์ด การที่รัฐบาลมีที่ท่ากล้าแข็งขึ้น ก็เนื่องมาจากรัฐบาลชุดนี้ เป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง จึงมีความมั่นใจในการทำงานของตน ว่ามีพลังประชาชนหนุนหลังอยู่ ประกอบกับการนัดหยุดงานของกรรมกรนับตั้งแต่ปี ๒๕๑๖ เป็นต้นมา เกิดขึ้นมากมายหลายร้อยครั้ง และบางครั้งก็มีลักษณะใช้กฎหมายเหินกฎหมาย ทำความเดือดร้อนให้กับประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ประชาชนจึงเกิดความเบื่อหน่าย และไม่สนใจกับกรรมกรเหมือนกับในระยะต้น.